UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

Dipòsit digital de documents de la UAB

This is the **published version** of the bachelor thesis:

Navarro Vilardell, Miriam. *[ApS] L'art que es toca. Un diàleg entre el llenguatge barroc i la petita infància al Museu del Barroc de Catalunya*. Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2026 (Educació Infantil). 81 pàg.

This version is available at https://ddd.uab.cat/record/336505

under the terms of the CC BY-SA license.

FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ
GRAU EN EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL DE FI DE GRAU

ApS: L'art que es toca

Un diàleg entre el llenguatge barroc i la petita infància al Museu del Barroc de Catalunya

Autora: Miriam Navarro Vilardell

Tutora: Maria Montserrat Rifà Valls - Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal

Curs acadèmic 2025-2026

Data de lliurament: Bellaterra, 1 de juny de 2026 - convocatòria ordinària

Agraeixo a l'Enzo la seva infinita paciència i les hores *segrestades* que no he pogut passar amb tu. **T'estimo fill.**

"Els sentits són la via que l'exterior té per entrar dins nostre i, d'alguna manera, fer-nos seus. També són l'accés que nosaltres tenim per poder-nos integrar a l'entorn i fer-nos-el nostre. Sentir per percebre, percebre per pensar i pensar per fer"

David Bueno

Resum

Aquest treball de Fi de Grau s'emmarca en la tipologia Aprenentatge i Servei, en una col·laboració entre la Universitat Autònoma de Barcelona, el Museu del Barroc de Catalunya i l'alumnat del grau en Educació Infantil.

L'objectiu d'aquest treball és dissenyar, implementar i avaluar una activitat familiar basada en una peça del museu: el retaule del Roser de l'església de Sant Pere Màrtir de Manresa, de l'escultor Joan Grau. La proposta està adreçada especialment a la petita infància (0-3 anys) i es fonamenta en una metodologia flexible basada en el joc, l'experimentació i la manipulació. El projecte es vincula estretament amb el llenguatge corporal, a través d'una aproximació sensorial a l'art, promovent la participació de tota la família en un espai museístic obert i accessible.

Paraules clau: Petita infància, llenguatge plàstic i visual, experiència sensorial, educació museística, activitats familiars

Resumen

Este trabajo de Fin de Grado se enmarca en la tipología Aprendizaje y Servicio, en una colaboración entre la Universitat Autònoma de Barcelona, el Museu del Barroc de Catalunya y el alumnado del grado de Educación Infantil.

El objetivo de este trabajo es diseñar, implementar y evaluar una actividad familiar basada en una pieza del museo: el retablo del Roser de la iglesia de Sant Pere Màrtir de Manresa, del escultor Joan Grau. La propuesta está dirigida especialmente a la pequeña infancia (0-3 años) y se fundamenta en una metodología flexible basada en el juego, la experimentación y la manipulación. El proyecto se vincula estrechamente al lenguaje corporal, a través de una aproximación sensorial al arte, promoviendo la participación de toda la familia en un espacio museístico abierto y accesible.

Palabras clave: Pequeña infancia, lenguaje plástico y visual, experiencia sensorial, educación museística, actividades familiares

Abstract

This Final Degree Project is framed within the Service-Learning methodology, through a collaboration between Universitat Autònoma de Barcelona, the Museu del Barroc de Catalunya, and students of the Early Childhood Education degree.

The aim of this project is to design, implement, and evaluate a family-oriented educational activity based on one of the museum's artworks: the Rosary Altarpiece from the church of Sant Pere Màrtir in Manresa, created by the sculptor Joan Grau. The proposal is especially aimed at early childhood (0-3 years old) and is based on a flexible methodology centred on play, experimentation, and manipulation. The project is closely connected to body language and to a sensory approach to art, promoting the active participation of the whole family within an open and accessible museum environment.

Keywords: Early Childhood, visual and plastic language, sensory experience, museum education, family activities

INDEX

1. INTRODUCCIÓ....1
2. CONTEXTUALITZACIÓ....2
2.1. Avaluació de necessitats....2
2.2. Objectius....3
3. FONAMENTACIÓ TEÒRICA....4
3.1. El públic familiar en els museus: experiència compartida....4
3.2. Llenguatge corporal: acció, joc i moviment....5
3.2.1. El joc....6
3.2.1.1. Les paneres del tresor i el joc heurístic....7
3.3. El rol dels adults....9
3.4. L'experiència plàstica i visual en la petita infància en els museus....10
4. MARC METODOLÒGIC....12
4.1. Projecte ApS....12
4.2. Anàlisi documental....12
4.3. Observació d'una proposta educativa familiar....14
4.4. La selecció dels materials....15
4.5. El paper de la mediació....16
5. DISSENY DE LA PROPOSTA....18
5.1. Implementació....20
6. ANÀLISI DE DADES....24
6.1 Instruments d'observació i recollida de dades....24
6.1.1. Infants amb diferents ritmes i necessitats....24
6.1.2 Els materials....27
6.1.3. El tipus de joc....28
6.1.4. Interaccions familiars....29
6.1.5. La connexió amb l'obra i l'espai....29
7. AVALUACIÓ DE LA PROPOSTA....32
8. CONCLUSIONS I CONTRIBUCIONS A L'ÀMBIT EDUCATIU....34
9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES....36
ANNEXOS....39
Annex 1. Breu anàlisi de l'activitat familiar "Barroc: l'art dels sentits"....39
Annex 2. Taules amb la justificació de la selecció dels materials....39
Annex 3. Taules de les paneres vermella i blava....41
Annex 4. Taula de les safates de material de l'activitat "Fragments de retaule"....43
Annex 5. Guió inicial de la proposta al museu....43
Annex 6. Segon guió de la proposta (tres activitats)....46
Annex 7. Guió definitiu de la proposta (dues activitats)....51
Annex 8. Pressupostos del material....56
Annex 9. Instruments d'observació i recollida de dades....58
Annex 10. Selecció de preguntes obertes a les famílies....58
Annex 11. Respostes del formulari a les famílies....59

Annex 12. Plantilles documents cessió de dades..... 72
Annex 13. Fotografies de les composicions pels infants i les famílies.....73
Annex 14. Participació de les famílies.....74

1. INTRODUCCIÓ

Aquest treball de Fi de Grau s'emmarca en la modalitat d'Aprenentatge i Servei (ApS), entre la Universitat Autònoma de Barcelona i el Museu del Barroc de Catalunya. La seva elecció neix de l'interès personal per la petita infància i per la manera com les persones utilitzem el llenguatge visual i plàstic com a forma de relacionar-nos i d'entendre el món. El fet de poder desenvolupar el projecte directament en un museu representa una oportunitat per aprofundir en la relació que s'estableix entre els infants i les obres d'art, a través d'una relació basada en les sensacions i les percepcions.

Segons Taranilla (2025), citant Henri Focillon (1934), el Barroc es caracteritza per un virtuosisme expressiu, un recarregament decoratiu, línies sinuoses, aspectes teatrals i efectistes dirigits a captar l'atenció de l'espectador. Aquestes qualitats, que posen el focus en el moviment, la profusió de formes i l'efecte dramàtic, estableixen paral·lelismes amb la manera com els infants de la primera infància exploren i experimenten el món a través del cos i els sentits.

La finalitat d'aquest treball és el disseny, la implementació i l'avaluació d'una proposta educativa de caràcter familiar que es pugui dur a terme dins del mateix museu. Aquesta proposta constarà de dues activitats basades en el joc, l'experimentació i la manipulació i seran flexibles amb els interessos i els ritmes evolutius dels infants. Es tracta, doncs, d'un TFG amb un alt component pràctic i experiencial.

El projecte parteix de la detecció d'una necessitat concreta de la institució: les activitats familiars que ofereix el museu estan principalment dirigides a infants majors de cinc anys. Per aquest motiu, la proposta s'orienta sempre a poder ampliar les experiències museístiques als infants de 0 a 3 anys, reivindicant els museus com espais que han de ser accessibles i oberts a totes les persones, independentment de la seva edat.

El treball posa èmfasi en el paper de la família com a principal context en el qual l'infant es desenvolupa en interacció amb els altres. Les famílies són les encarregades d'oferir experiències riques en estímuls als nens i nenes, i, per tant, han d'estar representades a totes les institucions culturals, i especialment en els museus, on poden entrar en contacte directe amb l'art, en tant que aquest suposa una via de representació i reinterpretació del món al qual tothom ha de tenir garantit l'accés.

El treball s'estructura en una primera part introductòria, on es contextualitza la necessitat detectada i es plantegen uns objectius. Posteriorment, es desenvolupa un marc teòric centrat en el llenguatge corporal dels infants a través del joc, el rol dels adults en les activitats familiars, els museus com a espais d'aprenentatge familiar, i l'experiència plàstica i visual en la petita infància. A continuació, es descriu la metodologia, el disseny de l'activitat i la implementació. Finalment, s'analitzen els resultats, s'avalua la proposta i se n'exposen les conclusions.

2. CONTEXTUALITZACIÓ

El present treball s'emmarca en un projecte d'Aprenentatge i Servei que es durà a terme en el Museu del Barroc de Catalunya, situat a Manresa. Es tracta d'un museu de nova creació, ja que es va inaugurar el mes de febrer de 2024, formant part i complementant el Museu de Manresa, una institució de llarga trajectòria fundada l'any 1896. Després de la Guerra Civil, el museu va tenir un paper importantíssim en la salvaguarda d'obres d'art que es trobaven principalment a les esglésies que havien estat enderrocades a l'inici de la Guerra Civil Espanyola. Ambdós museus es troben sota la gestió de l'Ajuntament de Manresa (Museu del Barroc de Catalunya, 2026).

El museu del barroc de Catalunya està situat a l'antic col·legi de Sant Ignasi, un edifici declarat bé cultural d'interès nacional, construït al segle XVIII. En destaca el gran claustre central i des d'un dels laterals és que s'accedeix a la col·lecció del museu, integrant-se dins d'un projecte arquitectònic que combina perfectament modernitat i història, ja que s'integren en un espai amb un gran interès històric, patrimonial i cultural de la ciutat de Manresa, una ciutat de referència quant a aquest període la història i de la història de l'art a Catalunya (Museu del Barroc de Catalunya, 2026).

Actualment, el museu compta amb aproximadament 200 obres del barroc que provenen també de col·laboracions amb diferents museus i col·leccions catalanes i forma part del programa "Territori Barroc", un programa de la Generalitat de Catalunya amb suport especial del Museu Nacional d'Art de Catalunya. Les obres s'ubiquen en un espai on juga un paper fonamental el fil sonor, la il·luminació i la part audiovisual (Museu del Barroc de Catalunya, 2026). El caràcter immersiu de l'espai, basat en llum, so i escenografia el converteix en un context especialment adequat per a una proposta sensorial adreçada a la petita infància.

La institució disposa d'un servei educatiu actiu, que ofereix visites guiades i dinamitzades i activitats per a escoles, institut i públic familiar. Entre aquestes propostes destaquen les visites familiars "Barroc: l'art dels sentits", orientades a fomentar una aproximació a les obres a partir de l'experiència sensorial (Museu del Barroc de Catalunya, 2026). Tot i això, l'oferta educativa actual no inclou propostes per a la petita infància (0-3), fet que obre una oportunitat per desenvolupar una activitat adreçada a aquest col·lectiu i alineada amb la línia sensorial i experiencial del museu.

En aquest context, el present treball pretén contribuir a ampliar l'oferta educativa del museu mitjançant el disseny, implementació i avaluació d'una activitat familiar adreçada a infants de 0 a 3 anys.

2.1. Avaluació de necessitats

El museu del Barroc de Catalunya, ubicat a Manresa, requereix incorporar noves activitats educatives adreçades al públic familiar, així com a les escoles que visiten el museu, especialment en la franja d'edat compresa entre els 3 i els 6 anys. Pel que fa a la petita infància (0-3 anys) també es detecta la necessitat d'incorporar alguna proposta, ja que actualment no disposen de cap activitat expressament destinada a aquest públic. Dins del Dossier Educatiu que facilita el museu al seu web per al curs 2025-2026 s'hi recullen diverses activitats per a primària -a partir de cicle mitjà-, ESO, Batxillerat i Cicles Formatiu (Museu del Barroc de Catalunya, 2026). Aquesta distribució evidencia una major presència d'activitats per a infants d'edats més avançades, mentre que l'etapa d'Educació

Infantil -i especialment la franja 0-3- presenta una menor representació, fet que justifica l'interès per desenvolupar una proposta específica per a la primera infància.

Entre les peces exposades, una de les més rellevants per la seva qualitat artística i iconogràfica és el retaule del Roser de l'església de Sant Pere Màrtir, de l'escultor Joan Grau. Aquest treball té com a objectiu principal dissenyar, implementar i avaluar una activitat adreçada a la petita infància (0-3), amb especial atenció a infants de 12 a 24 mesos, a partir d'aquesta obra.

Sovint, en l'art, alguns períodes com el Barroc -pels seus forts contrastos i tenebrisme, i per la seva iconografia on són abundants els temes històrics o religiosos- es perceben massa distants de l'univers de la petita infància. A més, en el context museístic, l'experiència dels infants sol quedar reduïda principalment al sentit de la vista, fet que limita les seves possibilitats d'exploració corporal i sensorial. En aquest sentit, el que volem és apropar als infants al llenguatge del barroc a través de les seves qualitats sensorials -com el joc de llum, ombres, volum i relleu-, prenent com a punt de partida els retaules, que presenten superfícies, formes i textures especialment suggerents. El repte és que els infants, acompanyats de les seves famílies, puguin interactuar amb aquesta obra d'art, i que els permeti experimentar vivències amb el cos i els sentits, servint-los, al seu torn, com a inspiració per crear les seves pròpies narratives.

2.2. Objectius

Objectiu general

- Explorar com una proposta artística basada en el llenguatge del barroc pot generar experiències sensorials i narratives compartides entre infants i famílies en el context museístic.

Objectius específics:

- Analitzar de quina manera els infants interactuen amb les qualitats del llenguatge del barroc a través de l'exploració sensorial i la manipulació dels materials.

- Explorar el potencial del museu com a espai d'exploració sensorial per a la petita infància, tot promovent una primera aproximació estètica al barroc.

- Investigar com les propostes artístiques en el context museístic poden afavorir la construcció de vincles familiars, a través del joc, el diàleg corporal i l'experiència compartida.

3. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

En aquest Treball de Fi de Grau, el marc teòric s'ha estructurat a partir de quatre eixos principals, que han orientat la recerca, i, a través de preguntes clau, han permès analitzar el disseny de les activitats al museu com a eina d'investigació educativa. En primer lloc, es planteja el museu com a espai educatiu, posant el focus en el seu potencial com a context d'aprenentatge en la petita infància. A continuació, s'aborda la dimensió familiar, considerant el museu com un espai que pot afavorir la construcció de vincles a través d'experiències compartides. En tercer lloc, es reflexiona sobre com aprenen els infants de 0 a 3 anys, especialment a través de la manipulació, del joc, i de les experiències sensorials. Finalment, s'analitza el llenguatge de l'art barroc, posant en relació les seves qualitats sensorials i expressives amb les formes d'aprenentatge de la primera infància.

3.1. El públic familiar en els museus: experiència compartida

Des d'una perspectiva social, els museus són institucions per al gaudi, l'aprenentatge i la convivència, ja que reforcen identitats, creen consciència cívica, generen cohesió social i contribueixen al benestar de les persones i de la comunitat. En aquest sentit, els museus es poden entendre com espais que afavoreixen experiències compartides i significatives entre les persones (Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2015).

Els programes educatius en els museus tenen els seus orígens al segle XIX, quan institucions com el *Victoria & Albert Museum* van començar a incorporar iniciatives pedagògiques dirigides al públic. Inicialment, aquestes activitats es van centrar en el públic escolar. Amb el temps, però, es va començar a reconèixer el públic familiar com un col·lectiu amb característiques i necessitats pròpies, fet que va comportar el desenvolupament de propostes específiques per a aquest sector. (Obregón Fernández, 2012). Des d'aleshores, el paper educatiu dels museus s'ha anat reforçant, i han evolucionat d'un model basat en l'observació passiva cap a un enfocament més participatiu i experiencial.

Els museus contemporanis es conceben com a espais que promouen la interacció, la inclusió i la construcció de significat a partir de l'experiència, fet que resulta especialment rellevant per a la petita infància (ICOM, 2022). La metodologia actual en el context museístic sol anar associada a l'experimentació, l'exploració, la imaginació, l'emoció i la interacció social (Proyectos educativos y culturales en museos, guía).

Actualment, les famílies constitueixen un públic rellevant dins dels museus i presenten unes característiques específiques que cal tenir en compte en el disseny de propostes educatives. Es tracta d'un col·lectiu divers i multigeneracional, en què conviuen infants i adults amb interessos, edats, ritmes i necessitats diferents. Aquesta heterogeneïtat fa necessari plantejar activitats obertes i flexibles, capaces d'adaptar-se a diferents formes de participació i d'experiències compartides entre els membres del grup (Obregón Fernández, 2012).

Els museus poden esdevenir espais en què les famílies participin, gaudeixin i aprenguin conjuntament, sovint amb més facilitat que en entorns educatius formals, generalment més jerarquitzats. Es configuren com a contextos d'aprenentatge de lliure elecció, que ofereixen oportunitats per a l'exploració, la descoberta i la construcció de significat. En aquest marc, els infants

poden prendre decisions i implicar-se activament en l'experiència, mentre les famílies disposen d'un espai per compartir el procés d'aprenentatge i esdevenir aprenents al llarg de la vida. Aquesta dimensió participativa i compartida reforça el paper del museu com un entorn educatiu rellevant per a la petita infància (Black, 2012).

La visita familiar al museu està fortament condicionada per les motivacions internes del grup, en què el gaudi compartit esdevé un element central. Les famílies no busquen únicament aprendre, sinó combinar l'aprenentatge amb el fet de passar temps de qualitat i jugar plegades, cercant un equilibri entre l'exploració i l'aprofundiment, amb ritmes flexibles que s'adapten als interessos del conjunt. Per aquest motiu, els museus han de dissenyar les seves propostes tenint en compte les necessitats i dinàmiques familiars (Graham 2009, citat a Black, 2012).

En aquest context, es reconeix de manera creixent el paper de les famílies en el desenvolupament i l'aprenentatge dels seus fills. L'educació no es produeix únicament dins del sistema escolar, sinó que es construeix en una pluralitat de contextos, entre els quals el museu pot esdevenir un espai especialment idoni. En aquest sentit, la implicació dels adults és clau, ja que la família actua com a mediadora en l'experiència dels infants, afavorint la construcció de significats a través de la interacció i la participació conjunta (Black, 2012).

En coherència amb aquesta perspectiva, els museus haurien de concebre's com a espais que treballen conjuntament amb les famílies, i no pas com a institucions que ofereixen propostes de manera unidireccional. Això implica tornar a reconèixer els adults com a agents educatius actius en el procés d'aprenentatge dels infants, afavorint situacions en què la participació i el diàleg esdevenen elements centrals, sense reproduir el model jeràrquic "expert/novell". L'objectiu és crear un entorn d'aprenentatge en què infants i adults aprenguin de manera conjunta, a través de la interacció i l'experiència compartida (Black, 2012).

3.2. Llenguatge corporal: acció, joc i moviment

A la introducció s'han esmentat algunes de les qualitats del llenguatge del Barroc, com el moviment, la profusió de formes o el fort efecte dramàtic. Aquest estil es caracteritza per un marcat caràcter teatral, amb la voluntat de generar una resposta emocional en l'espectador a través dels contrastos -com llum i ombra o el dinamisme i serenitat-, així com mitjançant el volum i el dramatisme de les formes. En aquest sentit, es pot entendre que el Barroc estableix una relació activa entre l'obra i l'espectador, ja que no es limita a la contemplació, sinó que apel·la als sentits i a l'experiència (Taranilla, 2025). Aquesta perspectiva connecta especialment amb les formes d'aprenentatge de la petita infància, en què els infants exploren el món a través del cos, el moviment i els sentits, establint una relació vivencial amb allò que els envolta.

Aquesta connexió entre art i experiència sensorial ens porta a considerar el paper central del cos en l'aprenentatge dels infants, especialment en les primeres etapes de la vida. Sovint, en els entorns educatius formals, es tendeix a silenciar el cos dels infants per prioritzar l'atenció cognitiva. Tanmateix, cal entendre que el cos no és un complement de l'aprenentatge, sinó el seu fonament. Des d'aquesta perspectiva, educar a l'etapa d'Educació Infantil implica atendre la dimensió corporal dels infants, entenent-los com a subjectes que senten, pensen, es mouen, s'expressen i es relacionen

amb el seu entorn a través del cos. Per tant, totes les situacions educatives impliquen el cos (Vaca & Varela, 2006). La construcció i consciència del propi cos permet estructurar el pensament, l'emoció i la relació amb els altres. En aquest sentit, quan les situacions d'aprenentatge parteixen del cos, s'afavoreix una exploració activa de l'entorn que permet als infants construir coneixement de manera vivencial i significativa (Bernàs & Vives, 2003).

Segons Bueno (2025), cada persona és protagonista i l'eix central dels seus propis aprenentatges. Les imatges mentals que construïm es donen a partir de les percepcions de l'exterior i les sensacions que tenim a causa de l'estat del nostre propi cos i de les nostres emocions. En aquest sentit, l'art ens ajuda a integrar millor els nostres sentits i ens fa connectar cos i ment, de manera que les representacions mentals que establim amb nosaltres mateixos, amb els altres i amb el món, són més riques i significatives.

3.2.1. El joc

El joc constitueix una activitat natural i espontània en els infants, especialment durant els primers anys de vida, i esdevé imprescindible per al seu desenvolupament motriu, cognitiu, social i emocional. A través del joc lliure, els infants consoliden i expressen la seva identitat, alhora que exploren i comprenen el món que els envolta (Pla, s.d.). Tenint en compte aquesta perspectiva, el joc no es planteja com una activitat accessòria, sinó com el principal mitjà d'aprenentatge. Proporciona plaer i benestar, generant un estat emocional que afavoreix la implicació i el procés d'aprenentatge (Thió, s.d.).

Com a activitat lliure, flexible, i no imposada per l'adult, en què l'infant participa per motivació pròpia, el joc permet avançar al propi ritme i aprendre sense por al fracàs. En aquest context, allò que pren més rellevància no és el resultat final, sinó l'experiència mateixa de joc. Aquest procés afavoreix que els infants superin reptes, prenguin decisions i construeixin la seva autoestima (Thió, s.d.). Aquesta perspectiva del joc és molt interessant, perquè ens farà prioritzar, en el disseny d'activitats, l'exploració, la iniciativa i la participació activa per sobre d'objectius tancats o resultats fixats.

El joc forma part de la condició humana i es manifesta com una activitat que porta l'infant a interactuar amb els objectes i amb les persones pel simple plaer de fer-ho. Per tant, el joc té una clara funció social i està vinculat als processos socioculturals dels éssers humans, ja que implica processos d'interacció i relació amb els altres, afavorint la construcció de significat compartit (Thió, s.d.). A través del joc, els infants adquireixen nocions fonamentals per a la vida en societat, com ara normes, conceptes o formes de comportament (Pla, s.d.). Aquest plantejament dona sentit al paper de l'adult en els escenaris de joc, no com a director de l'activitat, sinó com a acompanyant, que prepara el context i acompanya el procés.

El joc dels infants en el marc de la proposta pedagògica es desenvolupa, en gran mesura, en interacció amb els adults, que esdevenen figures clau en la creació de contextos d'aprenentatge significatius. Tal com apunten autors com Elkonin o Bruner, la presència de l'adult pot afavorir la riquesa del joc, sempre que s'exerceixi des d'un acompanyament respectuós i no des d'una

intervenció constant. En aquest sentit, l'adult actua com a mediador que proporciona seguretat, facilita espais i materials adequats, i ofereix suport en els moments necessaris, actua de model i bastida, tot respectant el ritme i la iniciativa de l'infant (Thió, s.d.). Aquesta perspectiva resulta especialment rellevant en el context museístic, ja que l'experiència estètica de l'infant es construeix a través del diàleg corporal i la interacció amb els adults de referència.

Dins de les tipologies del joc, el joc sensoriomotor és la modalitat predominant en les primeres etapes de la vida, fonamentada en el moviment i en la integració de sensacions i percepcions. Constitueix la forma primordial en què els infants experimenten el món a través de l'acció directa, descobrint relacions de causa-efecte. Tot i que no implica encara formes de pensament abstracte, sí que constitueix la base del pensament abstracte, en tant que és una via fonamental de coneixement. A través de l'exploració activa, els infants fan descobriments i construeixen progressivament la seva consciència corporal i la seva relació amb l'entorn (Pla, s.d.). Com apunta Díaz Cobos (2026): "el cervell primerenc no s'organitza a partir d'informació abstracta, sinó a partir de l'experiència corporal". El disseny de la proposta per al Museu del Barroc prioritza l'estímul sensorial com a vehicle indispensable perquè els infants construeixin una primera relació significativa amb l'art.

3.2.1.1. Les paneres del tresor i el joc heurístic

Les paneres del tresor constitueixen una proposta d'exploració que precedeix el joc heurístic. Es basen en la combinació d'objectes de diverses tipologies permetent una estimulació sensorial integral (Elorza, 2012). Aquesta metodologia, impulsada per l'autora anglesa Elinor Goldschmied i A.M. Hughes, neix de l'observació com els infants utilitzen objectes naturals i quotidians no estructurats per elaborar el seu pensament conceptual, abans de l'aparició del llenguatge (Hughes, 2016).

Segons Goldschmied (2001) la panera ha de ser d'una alçada baixa, perquè els infants hi puguin arribar de forma autònoma, d'un diàmetre aproximat de 30 centímetres i amb el fons pla, sòlida i sense nanses, perquè sigui estable per als infants. Ha de ser feta de vímet o algun material similar. Els objectes que ha de contenir la panera han de ser:

Tipologia d'objecte	Exemples de material
❖ Objectes que es troben a la **naturalesa**	*pinyes, palets, escorces, petxines, plomes, carabasses seques, trossos d'esponja, closca de coco, caragols de mar, pedres llises …*
❖ Objectes **manufacturats**	*cabdells de llana, trossos de corda, raspalls de diferents mides, taps de suro grans, esponges, anelles de ràfia, cistells petits de vímet…*
❖ Objectes de **fusta**	*anelles de fusta, capses de diverses mides, panderetes, castanyoles, pinces d'estendre, pinces llargues, cilindres, culleres…*
❖ Objectes **metàl·lics o acer inoxidable**	*boles reflectants, culleres de diverses mides, bols, claus, motlles, pots, triangle, sonalls, trossos de*

	cadena, embuts…
❖ Objectes de **goma, tela, pèl i pell**	*bossetes i saquets, trossos de tubs, pilotes toves, teles de vellut, tul, cintes, peces de cuir, moneders petits, pompons…*
❖ Objectes de **paper o cartró**	*capsetes, papers amb textures, tubs de cartró, pergamins, cartrons ondulats, sobres, papers brillants, paper de seda…*

Taula 1: Classificació d'objectes panera dels tresors*. Font: Adaptat de Educar l'infant a l'escola bressol (p. 91). E.Goldschmied*

L'objectiu és que l'infant experimenti amb una gran gamma de característiques sensorials molt diferents entre elles i que pugui tenir possibilitats de preguntar-se què és cada objecte. Segons Goldschmied (2001) no s'hauria d'abusar del plàstic perquè és un material que sol oferir colors molt atractius, però no proporciona experiències sensorials apreciables. Per això, quan se'n facin servir, han de respondre a una necessitat molt determinada.

La selecció i presentació d'objectes naturals i quotidians -pels quals l'infant sent una atracció innata- promou capacitats com la concentració, la curiositat intel·lectual i la destresa manipulativa (Hughes, 2016). Perquè aquesta proposta pedagògica sigui eficaç, cal una selecció prèvia i intencionada dels materials en funció dels objectius de desenvolupament que es vulguin assolir (Elorza, 2012). La panera del tresor i el joc heurístic es fonamenten en les propietats físiques del material, partint de l'observació i la manipulació lliure, sense instruccions específiques d'ús. En el marc d'aquest projecte, aquesta riquesa sensorial de la panera esdevé el pont connector amb el llenguatge barroc, oferint una alternativa vivencial i física.

Tot i que inicialment es van dissenyar per a infants de fins a dotze mesos, actualment les franges d'edat s'han ampliat, adaptant els materials pedagògics de qui les dissenya, segons els objectius i propòsits (Elorza, 2012). En aquesta proposta, la riquesa no rau en la quantitat, sinó en la qualitat i diversitat sensorial. Com més gran és la diversitat i el ventall d'objectes, més possibilitats d'exploració i experimentació sensorial ofereix la proposta. En el context d'aquest treball, la panera del tresor s'adapta per oferir materials que evoquen les qualitats tàctils i visuals de l'obra barroca, facilitant un diàleg sensorial entre la peça i l'infant.

En el joc heurístic, més comú entre els 12 i els 24 mesos, els infants han desenvolupat la capacitat de relacionar objectes entre si, de manera que els combina de diverses formes: posar/treure, apilar, encaixar, combinar, omplir/buidar, enganxar/desenganxar, o agrupar, entre altres accions. El joc heurístic dona peu a establir les primeres experiències de joc compartit. Segons Goldschmied (2001) l'infant comença a percebre's com un ésser amb més autonomia, i, per tant, és més conscient de l'existència de l'altre i busca interaccionar-hi amb més intensitat.

Durant l'exploració del material és fonamental respectar les decisions individuals. Cada infant interactua amb els materials de manera única: n'hi haurà que prefereixin l'observació distanciada, mentre que d'altres s'estimaran més la manipulació diversa o la concentració profunda en un sol

objecte. L'objectiu de l'activitat és promoure l'autonomia, i, per tant, resultarà contraproduent dirigir la seva atenció o lliurar-los els objectes directament. Cal permetre que els infants gestionin el seu propi temps i segueixin els seus interessos, entenent que el ritme d'aprenentatge és personal i depèn de les necessitats i la maduresa de cada nen o nena (Hargraves, 2020). Com apunta Hughes (2016), la presència de l'adult és essencial, no per dirigir, sinó per oferir una base de seguretat i romandre receptiu a les necessitats de l'infant.

Tot i que aquestes propostes solen caracteritzar-se per tenir objectes i elements quotidians pels infants, la introducció d'objectes no familiars o singulars és una estratègia clau per despertar la curiositat i fomentar l'elaboració d'hipòtesis. En aquest punt, el joc actua com a motor de l'aprenentatge científic i matemàtic, així com de la resolució de problemes (Hughes, 2016).

Els principis pedagògics que va establir Goldschmied mantenen avui una vigència absoluta. Com afirma Díaz (2016), un nadó no es nodreix d'estímuls visuals passius, sinó que necessita actuar sobre els objectes reals i prendre decisions per construir el seu propi aprenentatge (Díaz, 2026). En aquest sentit, propostes com la panera del tresor esdevenen més necessàries que mai en un context digitalitzat. Tal com sosté Hughes (2016): "Actualment vivim en un món bidimensional de tocar i lliscar els dits sobre les pantalles, però els nadons i els nens petits necessiten tocar, tastar, olorar, sacsejar i colpejar objectes tridimensionals per desenvolupar les seves habilitats de pensament".

3.3. El rol dels adults

En el transcurs d'una activitat, l'adult no ha d'ensenyar com jugar a l'infant. Ha de proporcionar-li un espai i materials segurs, i la seva presència, però no ha de dirigir el seu joc. L'infant sap decidir tot sol, segons els estímuls que va rebent (Goldschmied, 2001).

En tot cas, els adults interaccionen amb els infants per oferir-los suport en la resolució de situacions que encara no poden gestionar de manera autònoma. Vygotsky (1978) sosté que l'aprenentatge s'ha d'ajustar al nivell de desenvolupament de l'infant i defineix la Zona de Desenvolupament Proper com la distància entre el nivell de desenvolupament real -allò que l'infant pot fer de manera independent- i el potencial, que es determina a través d'aquesta ajuda que li proporciona l'adult o un igual més competent. El que un infant pot fer amb ajuda avui, ho podrà fer sol demà (Vygotsky, 1978). En el context del museu, aquesta mediació adulta permet a l'infant passar de la manipulació de l'objecte a la comprensió de significats culturals més complexos.

El rol de l'adult és molt important quan aquest valida el joc de l'infant i li respon amb interès i disponibilitat, de manera que quan el nen o la nena busqui a la persona adulta, aquesta li pugui respondre a través de la seva presència i el seu acompanyament. A través de la seva aprovació, s'encoratja a tenir noves iniciatives. S'ha demostrat que si la persona adulta s'absenta, la concentració de l'infant va perdent força i l'interès per allò que està realitzant baixa lentament, i continua jugant, però amb menys interès i constància (Goldschmied, 2001).

En aquest procés, pren rellevància el paper de la imitació, especialment quan el joc es desenvolupa en contextos compartits amb altres infants i adults. Lluny de considerar-se un mecanisme purament mecànic, Vygotsky assenyala que la imitació només és possible dins dels límits del desenvolupament

de l'infant i esdevé un mecanisme clau d'aprenentatge. D'aquesta manera, els infants poden assolir nivells de competència superiors a través de la participació en activitats col·lectives i de la interacció social. Així, l'aprenentatge humà es fonamenta en una naturalesa essencialment social i cultural, on la imitació actua com pont entre l'experiència aliena i la construcció del coneixement propi (Vygotsky, 1978).

Cal destacar la transcendència de la conversa familiar durant la visita al museu. Els infants dediquen més temps a l'activitat i assoleixen aprenentatges més profunds quan tenen l'oportunitat de compartir, dialogar i expressar les seves impressions amb les figures de referència. L'exercici de raonar i argumentar sobre l'obra d'art potencia la seva capacitat de resolució de problemes, ja que així aprofundeixen en l'experiència. De la mateixa manera, la memòria es veu afavorida quan l'experiència és compartida, perquè els infants tendeixen a recordar més els objectes i les activitats que han compartit amb la seva família (Sanford 2009, citat per Black 2012).

3.4. L'experiència plàstica i visual en la petita infància en els museus

Com s'ha esmentat anteriorment, sovint es tendeix a deixar el cos en un segon pla quan fem referència a experiències que tradicionalment es consideren de caràcter intel·lectual. Per això, no es considerava que la petita infància fos, *a priori*, un tipus de públic diana per a una institució cultural i formal com podria ser un museu.

Sortosament, avui dia i des de corrents com la neurociència es demostra com els sentits són la via d'entrada dels estímuls que calen per poder construir tots els aprenentatges. Segons Bueno (2025), el cervell és un òrgan mal·leable que es va transformant constantment gràcies a les sensacions i percepcions que copsen els sentits del nostre cos. Esmenta, a més a més, l'acció i el moviment com a eines necessàries per afavorir-ne el desenvolupament i la maduració.

Aquesta idea ja era defensada per Dewey (1934), el qual sostenia que la vida es produïa a través dels òrgans dels sentits, i que la *sensibilitat* i especialment les sensacions són allò que permeten la realització dels éssers humans. Aquest fet no és oposat a l'acció ni a l'intel·lecte, perquè precisament són els aspectes motrius del cos els que dirigeixen a la participació dels éssers en el seu entorn. Per tant, l'experiència humana és un procés inseparable del cos, l'acció i l'intel·lecte.

Durant els primers anys de vida és quan el cervell presenta una major plasticitat, i les arts plàstiques i visuals suposen un camí per a la integració i categorització sensorial. Estimulen, també, la imaginació, la flexibilitat i la creativitat. A més a més, ajuden a desenvolupar la capacitat de resolució de problemes, ja que la mateixa obra d'art els porta a entrar en contacte amb diversitat de composicions de colors, textures i formes, el que fa que experimentin equilibris -o desequilibris- i contrastos visuals (Bueno, 2025).

En aquest sentit, resulta fonamental proporcionar contextos educatius que afavoreixin el desenvolupament del potencial de les persones i promoguin la creativitat com a forma de creixement humà. En aquesta línia, les arts constitueixen un llenguatge específic per conèixer i interpretar la realitat, i tenen un paper rellevant en la formació de la sensibilitat i en la capacitat de respondre de manera creativa davant de situacions diverses. Aquesta perspectiva permet entendre el valor de

l'experiència artística com una eina per a interpretar el món i construir significats des de les primeres edats (Urpí, 2022).

Bueno (2025) reforça aquesta idea quan sosté que: "una societat que valori la diversitat, que permeti i aprecií la crítica, que valori les arts en totes les seves diverses manifestacions, facilitarà la plasticitat i flexibilitat del cervell dels seus membres" (p.141). El llenguatge visual i plàstic activa i vincula molts circuits alhora: neuronals, emocionals, sensoriomotors i cognitius, per la qual cosa, es pot dir que l'art ens permet reinventar els models de la realitat.

Malgrat el reconeixement de la necessitat i el dret dels infants a conèixer diversos llenguatges, l'educació contemporània continua concentrant-se gairebé exclusivament en "el creixement intel·lectual", deixant en un segon pla dimensions més emocionals, estètiques i sensibles de la persona. Aquesta mirada contrasta amb la que els antics grecs atribuïen a la música, el dibuix o l'activitat física en la formació integral de la persona (Kulula, citada per Tarruella, 2008).

Teòrics de la pedagogia i l'educació com Montessori, Freinet i especialment Dewey sí que reivindicaven l'educació estètica com a part de la construcció integral del subjecte (Kulula, citada per Tarruella, 2008). L'art, però, no només es pot entendre com a experiència estètica, sinó que també té un component identitari molt rellevant, ja que ens ajuda a comprendre qui som com a societat, i, per tant, està estretament vinculat a la nostra cultura (González i Verdaguer, 2008).

Resulta interessant incidir en aquest component de democratització de l'obra d'art que defensa Dewey (1934), qui considera que quan una producció artística s'eleva a una categoria inaccessible o desvinculada de la vida quotidiana, se separa precisament del component humà que li dona sentit. Per contra, els esdeveniments del dia a dia han de ser vistos com un vincle directe amb l'obra d'art, ja que ambdós formen part de la vida i de les experiències de les persones.

4. MARC METODOLÒGIC

El marc metodològic d'aquest treball inclou la metodologia d'investigació emprada, mentre que el disseny i la implementació de la proposta educativa s'han inclós en un altre capítol. Així mateix, s'ha considerat oportú situar els instruments d'observació dins l'apartat de l'anàlisi de dades, ja que constitueixen eines vinculades més directament al procés d'interpretació de les dades.

Finalment, s'ha considerat fer un apartat únicament per a l'avaluació de la proposta, amb l'objectiu de reflexionar sobre els diversos aspectes susceptibles de ser revisats o reformulats per fer la proposta més adient a l'espai museístic i al públic familiar que hi pugui participar.

4.1. Projecte ApS

Aquest TFG s'emmarca en la tipologia Aprenentatge i Servei (ApS), en la qual s'estableix una relació entre l'estudiant, el tutor o professor i una institució, en aquest cas, una institució cultural: el Museu del Barroc de Catalunya, situat a Manresa. L'objectiu és que totes les parts col·laborin perquè el treball esdevingui, alhora, un servei per a la institució i, d'aquesta manera, l'estudiant pugui desenvolupar un aprenentatge pràctic, proper a un context professional real.

En línies generals, aquest TFG segueix una metodologia qualitativa interpretativa, amb un fort component pràctic i aplicat, ja que l'objectiu del treball és dissenyar una proposta d'activitat que es pugui dur a terme al museu, implementar-la i avaluar-la. Aquesta proposta pretén esdevenir una eina per extreure conclusions sobre com les institucions culturals com els museus poden configurar-se com un context que afavoreixi dinàmiques familiars basades en la manipulació i l'exploració sensorial, el joc, la construcció de narratives compartides i la recerca de solucions a través de la creativitat.

En tractar-se d'un ApS, basat en el disseny d'una proposta educativa a partir de les arts visuals, i, concretament de l'art barroc, una part significativa del treball s'ha centrat en la recerca de maneres de dissenyar activitats en el context museístic. En aquest sentit, cal tenir en compte que aquestes activitats han de configurar-se d'acord amb els criteris i estàndards de la institució, i, per tant, han de mantenir una coherència amb la proposta museogràfica. Per aquest motiu, resulta especialment rellevant cuidar i reflexionar sobre la selecció dels materials, tenint en compte que han de respondre tant a un criteri pedagògic com a un component estètic significatiu.

4.2. Anàlisi documental

Per tal de dissenyar un servei que respongui a les necessitats reals de la institució, la metodologia ha contemplat una primera fase d'anàlisi documental. Abans de la primera visita presencial al museu, es va realitzar una recerca exploratòria a través del seu web oficial, concretament a les seccions "visites i grups" i "aprèn i investiga". De la revisió del dossier d'activitats del curs 2025-2026, es van extreure les següents conclusions:

Aspectes observats	Conclusions
Oferta educativa principal	● Predomini de l'educació formal obligatòria: la major part de l'oferta educativa està orientada a l'alumnat de primària, ESO i Batxillerat.
Educació Infantil	● Buit en la petita infància: pel que fa a l'Educació Infantil, l'oferta es redueix a una única proposta de visita-taller anomenada "Fem d'artistes!", la qual està focalitzada en els cursos d'I4 i I5 i Cicle Inicial de Primària.
Franja 0-3	● Inexistència de propostes 0-3: es confirma l'absència total d'activitats específicament dissenyades per la franja d'edat 0-3, fet que justifica la rellevància i la necessitat d'aquest TFG com a servei a la institució.

Taula 2: conclusions sobre l'oferta educativa al museu. *Font: elaboració pròpia a partir de dades del dossier d'activitats educatives curs 2025-2026*

Com a pas previ al disseny de la proposta, s'ha realitzat una revisió teòrica per sustentar les bases d'aquest Treball de fi de grau. Aquesta recerca s'ha centrat en quatre eixos vertebradors:

EIXOS VERTEBRADORS	ASPECTES PRINCIPALS
➢ **Educació artística als museus**	- Importància del llenguatge plàstic i visual - Experiència estètica - Museus com a espais educatius en la franja 0-3 - Obres d'art i quotidianitat
➢ **Processos d'aprenentatge en la petita infància**	- Cos: acció i moviment - Joc sensoriomotor i joc presimbòlic - Panera dels tresors - Joc heurístic - Exploració sensorial
➢ **Dinàmiques familiars als museus**	- Interacció adult-infant - Experiència compartida i mediació - Funció social del llenguatge plàstic i visual
➢ **Característiques del llenguatge barroc**	- Qualitats sensorials del barroc - Connexió amb la corporalitat dels infants - Apel·lació a la memòria sensorial i les emocions

Taula 3: eixos vertebradors del marc teòric. *Font: elaboració pòpia.*

La cerca bibliogràfica s'ha dut a terme a través de diferents cercadors acadèmics, principalment mitjançant el cercador de les biblioteques de la UAB, des d'on s'ha pogut accedir a recursos en línia i al Dipòsit Digital de Documents. D'altra banda, s'han fet servir bases de dades i altres cercadors acadèmics com Scopus, ERIC, Dialnet o Google Scholar. També s'han consultat fonts primàries com llibres, articles acadèmics, documents institucionals i el web oficial del museu.

Com a següent pas, es va seleccionar la peça central de l'activitat. Per fer-ho, es va dur a terme una revisió analítica tant del catàleg digital com de la col·lecció presencial durant les primeres visites al museu. L'obra escollida ha estat el Retaule del Roser de l'església de Sant Pere Màrtir de Manresa, de l'escultor Joan Grau. La tria es fonamenta en els següents criteris: l'obra encarna molt acuradament les característiques del llenguatge del barroc (volum, moviment, contrast), és d'una gran riquesa escenogràfica, ja que genera un fort impacte visual, per la qual cosa pot captar fàcilment l'atenció dels infants, i té una gran potència sensorial, gràcies a la riquesa de formes i textures, que podem veure, per exemple, en les vestidures dels personatges.

Imatge 1 i Imatge 2: Fragments del Retaule del Roser de Joan Grau. *Font: elaboració pròpia*

4.3. Observació d'una proposta educativa familiar

Addicionalment, es va fer una visita al museu per poder fer una observació directa i constatar amb més detall com són les visites familiars al museu. Pel que fa a les activitats familiars -àmbit en què se situa aquest TFG-, s'ha analitzat la proposta "Barroc, l'art dels sentits", que es realitza un diumenge al mes i consisteix en una visita guiada per algunes de les obres més rellevants del museu.

Aquesta activitat està pensada per a famílies amb infants d'entre cinc i dotze anys. Durant la visita es duen a terme diferents propostes lúdiques que permeten experimentar amb diversos aspectes de les obres a través dels sentits (vegeu annex 1).

Per tant, entre les propostes lúdiques destaca aquest enfocament clarament sensorial, la metodologia lúdica, on l'infant és el protagonista dels seus aprenentatges, però també el fet que la

petita infància no es troba inclosa, tot i que a diverses de les activitats sí que hi poden participar amb algunes adaptacions.

A banda d'observar el contingut de la proposta familiar, la visita havia de permetre observar diferents aspectes:

ASPECTES OBSERVATS	ELEMENTS D'INTERÈS
Acollida i mediació	Com es rep a les famílies i quin llenguatge utilitza el personal del museu per connectar amb els infants
Dinàmica del grup	El grau de participació dels adults i com es gestionen els moments de joc i de conversa
Espai i temps	Com es mouen les famílies pels espais del museu i quins ritmes d'atenció presenten els infants davant les obres seleccionades
Materials	Com són els materials, si els materials afavoreixen la interacció i la participació familiar
Narratives espontànies	El tipus de converses i interaccions que sorgeixen de manera natural entre famílies

Taula 4: aspectes a observar a la visita. *Font: elaboració pòpia.*

A partir d'aquesta anàlisi de les propostes didàctiques del servei educatiu del museu, es conclou la necessitat de dissenyar una nova activitat familiar que pugui incloure infants més petits i que tingui una metodologia menys tancada, que permeti participar d'una manera més autònoma i flexible. D'aquesta manera, es pretén afavorir una aproximació a l'art des de les primeres edats, tenint en compte les seves capacitats i la seva manera de comprendre el món a través dels sentits.

4.4. La selecció dels materials

La selecció dels materials respon a la voluntat de generar una experiència sensorial i exploratòria que s'ajusti a les formes d'aprenentatge de la petita infància i que siguin propers a l'estètica del retaule i del museu. Aquests materials s'han seleccionat per ser prou atractius per a generar en els infants l'interès per manipular, descobrir i explorar a través del cos, garantint sempre la seguretat i l'adequació a l'etapa 0-3.

CRITERI DE SELECCIÓ	INTENCIONALITAT PEDAGÒGICA
Origen i naturalesa	- Combinació de materials de diferents orígens per estimular la diversitat perceptiva: naturals (vegeu annex 2), manufacturats, de fusta, metàl·lics o d'acer, de tela (vegeu annex 2), de paper o cartró… - Incorporació d'elements simbòlics
Propietats físiques	- Diversitat de formes, pesos, textures, colors, etc., que conviden a

	la manipulació i a l'exploració corporal.
Llenguatge visual i cromàtic	- Colors que dialoguen amb l'estètica barroca del retaule: vermells, ocres, daurats, blaus, verds. - Combinació d'elements llisos i estampats - Material amb patrons i ornamentacions que recorden a les del retaule
Multisensorialitat	- Introducció d'ampolles sensorials: moviment, fluïdesa i canvi. - Introducció de saquets amb olors per activar un sentit menys comú en els espais museístics - Voluntat de crear una experiència més immersiva

Taula 5: criteris de selecció segons objectius pedagògics. *Font: elaboració pòpia.*

Més enllà de les qualitats purament físiques, la proposta incorpora **material simbòlic** -columna, cistell, marc, pergamí…- que actua com a pont directe amb l'obra de Joan Grau. Aquests objectes remeten a elements reals que apareixen representats al retaule, i que tenen com a objectiu:

- Vincular l'obra amb l'experiència: facilitar que el grup pugui cercar i identificar aquests elements en el retaule, generant una experiència estètica que connecta la realitat tangible amb les qualitats artístiques del període.
- Suggerir narratives compartides: aquests elements amb una forta càrrega simbòlica actuen com a detonants de la imaginació, donant peu a establir un diàleg enriquidor.
- Promoure una lectura oberta: el material evoca narratives, sense imposar-les. No es busca una única interpretació correcta o tancada de l'obra, sinó que es fomenta que cada família construeixi el seu propi relat, permetent una multiplicitat de significats a partir de la interacció lliure i la creativitat.

4.5. El paper de la mediació

En coherència amb una metodologia no directiva, el **paper de la mediació** durant l'activitat hauria de ser el d'observar el joc lliure i intervenir només quan el diàleg no sorgeixi de manera espontània en el si de les famílies. L'estratègia de la mediació es basarà en:

- Intervenció mínima: respectar el ritme i el temps de cada infant i de cada família en particular.
- Preguntes obertes: es plantejaran preguntes obertes que vinculin l'objecte amb l'obra d'art, com ara: "*Qui creus que és aquest personatge?", "Què està passant en aquesta escena?", o "Per què creus que brilla tant?".* L'objectiu és que l'adult acompanyant no doni respostes tancades, sinó que estimuli la reflexió i la creació de significat compartit.
- Creació conjunta de significats: no proporcionar "solucions" o respostes tancades i permetre que cada família atribueixi el seu propi significat a les diferents escenes del retaule.

Des d'aquesta perspectiva s'entén l'infant com un subjecte actiu i competent, capaç de construir significats propis i de resoldre problemes a partir de la seva creativitat. El paper de la mediació consisteix més aviat a generar un clima segur i càlid, on els infants i les famílies es puguin sentir acollits i disposats a participar activament en l'experiència.

Així mateix, el paper dels mediadors del museu és fonamental, ja que poden facilitar experiències significatives que van més enllà del que les exposicions poden transmetre per si soles. En funció de les tècniques i estratègies utilitzades, la persona mediadora pot contribuir a enriquir l'experiència compartida de les famílies i potenciar-ne el valor educatiu (Massarani et al., 2025).

5. DISSENY DE LA PROPOSTA

El disseny correspon a una proposta didàctica conformada per dues activitats que s'han presentat al museu i que pretén connectar el llenguatge del barroc amb la manera d'aprendre dels infants, generant dinàmiques de participació familiar basades en l'activitat manipulativa, el joc compartit i la conversa. Per tant, el disseny de les activitats s'emmarca en una metodologia basada en el joc.

ACTIVITAT 1: EL TRESOR DE JOAN GRAU	
Edat	● De 6 mesos - 36 mesos* *Tot i que en incorporar elements de caràcter simbòlic també dona peu a què puguin participar infants més grans i que la interacció familiar sigui constant durant tota l'activitat.
Espai i ambientació	- Sala del museu on s'exposa l'obra - Asseguts a terra en una catifa de color neutre, o en un espai delimitat per poder interactuar amb els objectes amb seguretat. Volem continuar creant una atmosfera tranquil·la, de recolliment, però alhora misteriosa, com la que genera el mateix retaule, que dona peu a una atmosfera ideal per a la descoberta.
Objectius	● Estimular la curiositat a través de l'exploració tàctil, olfactiva i visual de materials. ● Promoure experiències compartides en família ● Fomentar l'interès pel museu com a espai educatiu i de descobriment.
Material	★ Tres paneres del tresor Estaran tapades amb un tul de color xampany. Aquesta tela permet endevinar que sota hi ha alguna cosa, estimulant el desig de descoberta, i el color recorda a la pàtina daurada i lumínica de l'escultor Joan Grau.
Dinàmica	- Es deixa una estona perquè les famílies puguin veure el retaule amb una mica de detall. - Posteriorment, es descobreixen les paneres i infants i famílies interactuen amb el material lliurement. - Cercaran en els fragments del retaule on identifiquen o podrien identificar aquests objectes, de manera que aquestes accions suscitin un diàleg i una conversa intergeneracional i mediada pels adults referents. D'aquesta manera, l'activitat s'adapta a totes les edats i nivells de desenvolupament, ja que els infants més petits basaran la seva activitat principal en descobrir el material a través del cos, mentre que els infants més grans i les famílies poden establir un diàleg al voltant dels objectes i les obres d'art. Es buscarà que l'adult referent sigui el mediador principal, reforçant el vincle afectiu a través de la descoberta compartida* *Aquesta és una part de la dinàmica per a infants més grans de 24 mesos

ACTIVITAT 2: FRAGMENTS D'UN RETAULE	
Edat	● 3 - 6 anys* Té un caràcter menys exploratori i més representatiu, per tant, pot ser més interessant per a infants a partir dels tres anys, i també dona peu a què s'estableixin dinàmiques de conversa familiar molt enriquidores.
Espai i ambientació	● Espai d'acollida del museu.
Objectius	- Reinterpretar el fet observat i experimentat prèviament a través del cos, a partir dels retaules - Donar un sentit propi a les vivències compartides en família a partir de l'experiència artística. - Afavorir la creació conjunta, reforçant els vincles entre els membres de la família
Material	● Plafons o superfícies imantades, en vertical o horitzontal. ● Material disposat en safates, de manera que hi hagi elements amb què es podrà construir l'arquitectura de fons, teles per als vestits i les cortines, elements per poder emmarcar les escenes, elements naturals vinculats a paisatges o figures animals, elements simbòlics que ens recorden a escenes o personatges concrets. S'opta per fer servir els imants per dues raons: pedagògicament permeten reversibilitat en l'acció (assaig-error). L'infant pot moure les peces tants cops com vulgui, fomentant la llibertat creativa. D'altra banda, hi ha un component ecològic important, ja que és una proposta de "residu zero". El material no es malmet ni s'enganxa, permetent que el museu ofereixi l'activitat de forma recurrent, sense reposició constant de material fungible.
Dinàmica	- Explicació de l'activitat i presentació de les safates amb el material - Les famílies crearan el seu propi retaule a partir de diferents materials posats al seu abast, explorant volums, textures i composicions de forma lliure. - Aquesta activitat actua com a síntesi, ja que permet a l'infant representar i reinterpretar l'experiència viscuda davant del retaule. En els infants que ja tenen la capacitat de fer abstraccions i establir relacions simbòliques, la proposta els permet reelaborar i crear noves composicions. Durant tota l'activitat: ● Es generen converses sobre l'estructura del retaule: *"on podem col·locar aquest personatge?", "com faries aquests vestits?", "què porta a la mà?"* ● Es prenen decisions compartides ● Es donen dinàmiques de tertúlia creativa

El disseny de la proposta garanteix l'accessibilitat perquè ofereix múltiples formes de representar, ja que l'obra s'explica a través del tacte, de l'olfacte (saquets), la vista i el moviment. També ofereix múltiples formes d'acció, des de la manipulació gruixuda a la catifa, fins a la composició, més detallada, del plafó (vegeu annex 5, 6 i 7 per veure l'evolució del guió del disseny d'activitat).

El disseny de la proposta s'articula sota tots els principis del Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA), amb l'objectiu de garantir l'accessibilitat, la participació i la inclusió de tots els infants i les seves famílies. L'activitat ofereix múltiples formes de representació, ja que el llenguatge barroc s'explora a través del tacte, la vista, l'olfacte i el moviment, trencant les barreres del llenguatge oral o les limitacions d'un sol sentit, i basant-se en la multisensorialitat (Generalitat de Catalunya, s.d.). Alhora, també proporciona múltiples formes d'acció i participació, des de la manipulació lliure d'objectes i materials diversos, fins a la creació de composicions visuals sobre les superfícies magnètiques. D'aquesta manera, cada infant s'apropa a les característiques del llenguatge barroc des dels seus propis interessos i capacitats.

Aquesta mirada inclusiva permet que l'heterogeneïtat del grup, marcada per diversos matisos culturals, socials i evolutius, esdevingui un actiu i no un obstacle. El joc en el museu genera situacions en què tothom té cabuda de manera natural, ja que no hi ha una única resposta correcta, sinó una diversitat de respostes i narratives que sumen i enriqueixen l'experiència col·lectiva (Elorza, 2012).

5.1. Implementació

La implementació s'ha concebut com una prova pilot per a cinc famílies amb infants de 6, 11, 15, 16 i 19 mesos. La prova s'ha dut a terme en dos torns, primer amb dos infants (6 i 16 mesos), i posteriorment amb tres infants (11, 15 i 19 mesos). Abans de començar la implementació es van fer signar els consentiments a les famílies -protecció de dades de caràcter personal, drets d'imatge i cessió de parts d'entrevistes-, els quals han quedat sota custòdia de l'estudiant.

El fet que no hi hagués infants més grans de dos anys, ha comportat que la segona activitat, inicialment plantejada per a la franja 3-6 s'hagi hagut d'adaptar a infants més petits, de manera que el focus ja no es posava tant en la part simbòlica i narrativa de l'activitat, sinó en l'exploració experimental dels materials i en una primera aproximació a la composició visual i plàstica.

Les activitats s'han fet en dos espais diferents, tal com s'havia previst: la primera als passadissos del retaule, i la segona a un espai del museu més neutre, que no té una funció concreta i que funciona com a espai d'acollida, reunió i realització de tallers i activitats per a famílies, escoles i públic general.

Pel que fa a la selecció final del material, es van concretar tres paneres amb materials diversos, perquè totes tres fossin diferents. També es van confeccionar sis ampolles sensorials -dues per panera- en relació amb la temàtica de cada panera, i tres saquets d'olors diferents -un per cada panera-. Es va procurar que tinguessin una temàtica predominant, amb varietat d'elements, tant pel que fa a l'origen dels materials -naturals i artificials- com a les qualitats sensorials. Així mateix, s'ha

cercat obtenir una gamma cromàtica equilibrada, amb la voluntat de fer accessible el llenguatge visual i plàstic del barroc a través dels sentits.

PANERA DELS DAURATS	
Temàtica	Exuberància i teatralitat del llenguatge barroc, amb representació d'objectes daurats i brillants, que aporten una gran riquesa visual.
Elements principals	❖ Tela de vellut de color daurat ❖ Dues plomes blanques i daurades ❖ Corona daurada ❖ Marc ovalat de color daurat ❖ Tres cargols de mar ❖ Escorces d'arbre
Ampolla sensorial 1	● Perles taronges, perles daurades i blanques de diferents mides ● Trossos de goma eva daurada i taronja ● Petites anelles de color daurat ● Purpurina daurada
Ampolla sensorial 2	● Petxines i cargols de mar de mida petita ● Estrelles de mar daurades (tipus bisuteria) ● Perles blanques ● Purpurina beix i daurada
Saquet d'olor	❖ Cítrics: peles de llimona i taronja, herba llimona. Desprenen una olor fresca, però una mica exòtica i intensa, que harmonitzen amb la temàtica de la panera.

Taula 6: elements panera daurada. *Font: elaboració pòpia.*

Imatge 3: panera daurada. *Font: elaboració pròpia*

Pel que fa a la posada en pràctica les paneres (vegeu annex 3 per visualitzar la resta de paneres) es van col·locar a terra, davant del retaule, tapades amb una tela que els infants van ajudar a retirar. Aquest ritual d'inici, basat en la sorpresa i el descobriment, anticipava la descoberta del material, i genera atenció conjunta, introduint teatralitat, molt present en el retaule. Posteriorment, es va deixar temps per a l'exploració lliure d'infants i famílies, la contemplació directa del retaule, i la possible connexió que sorgís entre el material i l'obra.

Per a dur a terme la segona activitat es van elaborar una sèrie de peces manipulatives amb l'objectiu de facilitar l'exploració de formes i textures, la composició i el joc lliure. La confecció del material va comportar crear algunes peces combinant diferents elements entre si i enganxant-hi imants, ja que calia adaptar-les per poder-les enganxar i desenganxar lliurement sobre les superfícies magnètiques.

Imatge 4: safates de material Fragments d'un Retaule. *Font: elaboració pròpia*

En aquesta ocasió, les safates amb el material (vegeu annex 4) també es van col·locar a terra o sobre el banc, a l'altura dels infants, perquè els poguessin agafar de manera autònoma. Les pissarres, un total de tres, es van situar majoritàriament a terra, que actuava com a suport principal. Tot i això, durant la implementació de l'activitat es va evidenciar la manca d'un suport vertical adequat perquè les pissarres es poguessin mantenir estables sense caure o desplaçar-se, tal com va succeir en diverses ocasions. Aquest aspecte va condicionar l'experiència manipulativa i visual dels infants, especialment pel que fa a l'experimentació amb els imants i a les possibilitats que oferia la composició en vertical.

Després de presentar els diferents materials de l'activitat, infants i adults van disposar d'una estona de joc lliure per crear composicions, explorar el material, i interactuar entre elles. Aquest espai va afavorir l'experiència manipulativa, el joc espontani, i la conversa compartida entre les famílies. Per tancar l'activitat, es va fer una petita exposició de les creacions elaborades, que va esdevenir un moment final de contemplació i celebració de les produccions.

Finalment, es van plantejar preguntes obertes al grup per conèixer les seves impressions i experiències durant les activitats, i es va passar un qüestionari amb l'objectiu de recollir valoracions, observacions, i possibles suggeriments de millora i adequació de la proposta al públic familiar.

Imatge 4: presentació de les Paneres de Joan Grau. *Font: elaboració pròpia*

6. ANÀLISI DE DADES

6.1 Instruments d'observació i recollida de dades

Per tal d'analitzar el desenvolupament de la implementació i les interaccions que es van generar durant la proposta, es van fer servir diversos instruments d'observació i eines de registre de caràcter qualitatiu (vegeu annex 9).

6.1.1. Infants amb diferents ritmes i necessitats

Exploració sensorial i ritmes evolutius

Durant l'observació també es va poder evidenciar que els interessos, les formes d'exploració i la manera de participar dels infants són molt diverses, fins i tot dins d'una mateixa franja d'edat. Cada infant es trobava en un moment evolutiu diferent, i, per tant, manipulava els elements i es relacionava amb l'espai de formes particulars: alguns mostraven preferència per la manipulació manual, d'altres feien servir més la boca, alguns infants podien fer servir la pinça per agafar els materials amb més precisió.

Hi havia un infant de 16 mesos especialment interessat pels materials naturals, com ara les escorces i les pinyes. Era, amb diferència, el tipus de material que més manipulava: li agradava tocar-lo, agafar-lo i llençar-lo a terra, a diferents distàncies. Aquestes accions mostren una exploració vinculada al moviment, al pes, i al so dels objectes, així com a la relació causa-efecte.

La presència de materials variats i no estructurats permet respectar diferents ritmes evolutius, necessitats sensorials i maneres de relacionar-se amb l'entorn i amb els altres. És important, en aquest sentit, respectar les iniciatives individuals de cada infant, ja que un dels objectius de les paneres és fomentar l'autonomia i afavorir que els infants aprenguin a gestionar el seu propi temps, entenent que els ritmes d'aprenentatge són individuals (Hargraves, 2020).

Imatge 5 i 6: infants manipulant les paneres del tresor. *Font: elaboració pròpia*

Relació amb l'espai i el moviment

Això es va evidenciar en el fet que l'infant més petit mostrava més interès en tota la varietat d'objectes i explorava amb curiositat tota la diversitat de textures de les paneres, mentre que els més grans eren una mica més selectius, preferint alguns objectes en concret, i deixant-ne altres de banda. Aquestes diferències es poden interpretar tenint en compte el moment evolutiu dels infants. Els més petits encara estan molt centrats en una exploració sensoriomotora més global, mentre que els més grans comencen a mostrar preferències, i seleccionen segons les funcions i les possibilitats dels objectes entorn a les accions que els permeten fer, realitzant un tipus de joc més focalitzat i compartit amb la família.

Tanmateix, a l'hora de desplaçar-se per l'espai, també es van observar diferències significatives entre els infants: hi havia nens i nenes que tot just fa poc que aguanten asseguts, altres que preferien reptar per terra, i d'altres que ja caminaven i inclús corrien volien moure's molt més per l'espai i no estar asseguts a terra. El ritme de l'activitat evidencia, un cop més, que les propostes de 0-3 han de ser obertes i flexibles. El fet que no fos una activitat dirigida també va facilitar aquesta adaptació als interessos i possibilitats particulars de cada infant.

Adaptació de l'activitat dels imants

Imatge 7 i 8: infants manipulant materials imantats. *Font: elaboració pròpia*

Si parlem d'adaptació, cal explicitar que l'activitat de les pissarres imantades, plantejada inicialment per construir narratives i composicions simbòliques després d'observar el retaule i jugar amb les paneres, va acabar funcionant, en gran part, com una nova "panera dels tresors", ja que els infants van continuar manipulant i explorant el material de manera principalment sensoriomotriu.

Els infants més grans del grup (15, 16 i 19 mesos) mostraven interès per provar el funcionament dels imants sobre la pissarra magnètica, especialment a través d'accions com enganxar i desenganxar

peces. Tanmateix, aquesta exploració continuava sent molt manipulativa i experimental, donant lloc a formes de joc presimbòlic, vinculades a accions repetitives com enganxar i desenganxar, posar i treure, i fins i tot llençar els objectes.

Per aquest motiu, es va plantejar aquesta activitat com una primera experiència compositiva i exploratòria, per tal d'adaptar-la a l'edat dels infants que van participar en la prova pilot. Tot i que no va acabar funcionant des del punt de vista simbòlic o narratiu, sí que va resultar significativa com a activitat de joc d'exploració. El fet que funcionés, amb adaptacions, va permetre certa flexibilitat i la possibilitat d'adaptar-se a les necessitats dels infants.

Interacció social i joc compartit

La diferència de ritmes evolutius entre els infants implica que es relacionin de formes diverses amb els materials, però també amb les altres persones. Durant l'activitat inicial, l'infant més petit interactuava amb els objectes de manera més individual, mentre que els més grans, buscaven més l'aprovació de les famílies i el joc compartit.

Depenent del desenvolupament de cada infant, existeixen necessitats molt diferents respecte de l'atenció conjunta i la interacció social. Els infants més petits es troben més concentrats en explorar les característiques físiques dels materials, i els més grans ja són capaços de percebre's com a persones amb interessos i necessitats independents a les de les seves famílies. Mostren més interès a compartir i en construir significats de forma conjunta sobre aquests materials a través del joc, que en moments com aquests deixa de ser una experiència individual per convertir-se en un espai de construcció compartida de significats.

Imatge 9: interaccions i composicions compartides. *Font: elaboració pròpia*

Temps d'atenció i flexibilitat de la proposta

Les estones de concentració dels infants eren breus i variables, d'acord amb les edats i les necessitats i interessos dels nens i nenes. A tall d'exemple, hi havia un nen de 16 mesos que no mostrava tant interès en la manipulació dels materials de les paneres, i el que volia era recórrer els passadissos on hi havia el retaule, que l'agafessin a coll i escoltar petites explicacions o anècdotes sobre el retaule o els seus personatges. Aquest infant requeria més necessitat de moviment, explorar l'espai i el contacte corporal amb la família, amb petits moments de narracions compartides.

Tenint en compte les edats dels infants, calia buscar activitats que no es perllonguessin massa en el temps i que fossin flexibles segons les necessitats del moment. Que l'activitat fos poc dirigida i oberta va propiciar poder-la adaptar a les necessitats dels dos grups: en el primer grup l'activitat de la panera va durar més, mentre que en el segon grup va ser a l'inrevés, i l'activitat que va durar més va ser la dels imants. En tot cas, els infants de menys de dos anys no estan preparats cognitivament per sostenir períodes d'atenció sostinguts, i necessiten fer pauses, i prioritzar altres necessitats més vinculades al cos i al moviment.

6.1.2 Els materials

En la panera dels tresors, els materials que els infants han manipulat amb més freqüència han estat les ampolles sensorials i les teles. Pel que fa a les ampolles, els infants les observaven, les agafaven, les movien i sovint se les posaven a la boca. Aquestes oferien moviment i canvi, brillantor i fluïdesa. Les teles també han generat molta interacció, especialment quan es movien, es col·locaven prop de les cares dels infants o s'utilitzaven per amagar-s'hi darrere.

En general, s'observa que nens i nenes mostren preferència pels colors brillants i intensos davant dels colors més apagats, pels elements tridimensionals davant dels elements plans, i pels teixits amb estampats vistosos abans que pels tèxtils de colors llisos. Aquesta preferència evidencia una atracció cap als materials amb més riquesa visual, contrast, moviment i estímul sensorial. Aquestes qualitats sensorials connecten directament amb alguns trets característics del barroc com el dinamisme, els contrastos, la teatralitat i la profusió decorativa. Els infants experimentaven aquestes qualitats tant a través de la manipulació directa dels materials com a través de la presència visual del retaule. Segons Bueno (2025), el llenguatge visual i plàstic ens ajuda a integrar millor els nostres sentits i a fer-nosrepresetancions mentals méss acurades.

D'entre els objectes de les paneres i les safates dels imants alguns d'ells van propiciar actuacions més significatives, com ara les plomes o la corona, que van afavorir la interacció entre infants i adults. Les famílies utilitzaven les plomes per fer pessigolles, passar-les pels braços o la cara dels infants i buscar elements similars dins del retaule, i la corona per jugar posar-se-la al cap a ells mateixos o als altres. Incorporar materials i elements que afavorissin el joc compartit entre infants i adults, ja que van generar situacions d'atenció conjunta, contacte físic, sorpresa i gaudi conjunt. Les plomes no només funcionaven com a estímul sensorial, sinó també com a element que donava peu a enfortir la relació afectiva entre infant i adult, i també per potenciar la conversa al voltant de l'obra.

Un dels moments que també va resultar significatiu va ser l'hora de recollir els materials. Totes les famílies van donar valor al fet que nens i nenes que han participat en l'activitat col·laborin en endreçar. A través de tota mena de contextos, els adults fan de model dels infants i els ajuden a crear situacions on es generen hàbits i maneres de relacionar-se amb l'entorn i amb les altres persones, a través de l'autonomia, l'establiment de relacions col·laboratives i la mateixa implicació de l'infant allà on ha participat. Aquestes intervencions suposen aprenentatges significatius per als infants, ja que van més enllà dels moments de joc i s'estenen en rutines compartides.

6.1.3. El tipus de joc

Els tipus de joc que més ha sorgit durant la proposta han estat el joc sensoriomotor i el joc presimbòlic: observar, tocar, manipular, posar-se a la boca, acariciar, prémer… però també amagar-se darrere les teles, moure les ampolles, posar i treure de les safates, enganxar i desenganxar imants, obrir i tancar el bagul, llençar i tornar a recollir les peces de les safates. Es considera que el tipus de joc que va sorgir durant la prova pilot va ser l'esperat segons l'edat dels nens i nenes, i que el joc sensoriomotor possibilita que a través del moviment i la integració de sensacions i percepcions es vagi creant el pensament abstracte, sempre des de l'acció directa per poder establir relacions de causa-efecte (Pla, s.d.).

Un moment molt vinculat al joc presimbòlic va ser el de la presentació de les paneres, especialment quan es van apropar a retirar la tela gran que amagava els "tresors". Aquest va ser un moment en què tots els infants es van implicar activament. El component de sorpresa i descoberta van generar un clima d'expectació i curiositat compartida tant pels infants com pels mateixos adults. El fet d'intuir que sota la tela hi havia elements per descobrir va convertir aquest moment en una experiència que afavoria la participació. Aquest tipus de rituals i situacions de descoberta poden tenir un paper rellevant en les activitats museístiques adreçades a la petita infància, ja que els enduen a interactuar directament amb els materials.

A la segona activitat, els infants més grans del grup han fet provat el funcionament dels imants. Tot i que necessiten ajuda inicial de les famílies, els infants han estat manipulant i interactuant amb dos materials alhora -la pissarra i les safates per enganxar/desenganxar, o treure/posar objectes-. En canvi, el més petit, de 6 mesos, se centrava en les diferents peces sense posar atenció al pla de la pissarra. Això respon al fet que els infants a partir dels 12 mesos comencen a realitzar joc heurístic, que implica que poden fer servir més d'un objecte a l'hora i fer-los servir interaccionant entre ells. Perquè la proposta sigui realment útil, cal que la proposta compti amb una selecció de material intencionada, entre els quals hi hagi objectes quotidians i d'altres que permetin despertar la curiositat i l'elaboració d'hipòtesis, amb l'objectiu de fomentar la resolució de problemes (Hughes, 2016).

D'altra banda, també s'ha observat un joc repetitiu. Aquesta manera de jugar distreu als infants i també és una pràctica sobre com poden fer interactuar dos objectes alhora. També ensenya als infants que els objectes poden ser presents encara que no es vegin, i que poden desaparèixer i tornar a aparèixer. D'aquesta manera s'inicien processos mentals bastant complexos en la ment dels infants (Goldschmied, 2001).

6.1.4. Interaccions familiars

Les famílies van estar plenament implicades, participant a les activitats de forma conjunta amb els seus infants. En tot moment estaven pendents d'ells, verbalitzaven accions i posaven paraules als objectes, els orientaven, a través de preguntes i suggeriments: *"posem això aquí?", "on veus aquest objecte?", "el busquem en el retaule?", "Vols col·locar-lo tu?".* D'aquesta manera, alguns dels infants més grans van arribar a establir connexions directes, de forma simbòlica, entre el retaule i els materials. També es va observar que les famílies intervenien per regular algunes actituds o posar límits si era necessari. L'acompanyament de l'adult és fonamental perquè els infants vagin construint una base sòlida i segura des d'on anar formant i desenvolupant la seva personalitat. Posa de manifests que aquest tipus d'experiències compartides generen i afavoreixen la comunicació, la seguretat afectiva, la construcció de significats compartits.

Es van observar diverses maneres d'acompanyar el joc dels infants: hi va haver famílies que van deixar més exploració lliure i van donar més preferència a què l'infant es gestionés de forma autònoma, mentre que altres famílies van intervenir amb més freqüència, oferint materials i guiant més les eleccions dels nens i nenes. Un dels objectius de la proposta és la lliure exploració i deixar que els infants prenguin la iniciativa en allò que volen experimentar. Es considera, però, que la intromissió de l'adult pot ser contraproduent, perquè condiciona les eleccions dels infants. Segons Hughes (2016), la presència de l'adult hauria de ser essencial per oferir una base de seguretat a l'infant i romandre receptiu a les seves necessitats, però no per dirigir.

Durant l'activitat va haver-hi moments de celebració i de sorpresa i moments d'ajuda entre adult-infant, entre famílies: per exemple, apropant-se material, compartint, ajudant a col·locar peces. Aquestes interaccions evidencien que es va generar una atmosfera de col·laboració i participació entre tot el grup. A més a més, la proposta no es va quedar en una experiència individual, sinó que va generar interaccions i col·laboracions entre totes les persones del grup, promovent-se dinàmiques de cooperació i construcció conjunta de significats. Això reforça el fet que el museu també té una funció social molt important dins de la comunitat, perquè ofereix espais reals de relació i de construcció de vincles (Obregón, 2012).

Els adults també han ajudat als moments de les transicions: traslladar-nos d'espais, moment de recollir, vigilar si els infants tractaven bé el material, fent suggeriments sobre com fer-lo servir, etc. (observació). L'adult no només acompanya durant l'experiència, sinó que també aporta seguretat i límits als infants, és referent i model de conductes a través d'exemples, com ara el moment de la recollida de material.

6.1.5. La connexió amb l'obra i l'espai

Tot i que els infants encara no comprenen el significat narratiu o simbòlic del retaule, sí que intueixen i estableixen patrons, i connecten experiències sensorials a través de tot el cos, els colors, el moviment, la llum o les textures, a partir de les quals perceben el llenguatge plàstic i visual.

D'aquestes interpretacions podem establir que la proposta genera una resposta sensorial i emocional en els nens i nenes, que possibilita que l'experiència no només sigui contemplativa, sinó que

comparteix juntament amb el barroc la voluntat d'apel·lar els sentits (Taranilla, 2025). Per tant, el cos esdevé la bastida principal dels infants, també a nivell cognitiu, perquè és el que sosté tots els aprenentatges que han fet, que fan i que faran al llarg del temps (Vaca & Varela, 2006).

Segons Bueno (2025), la memòria sensorial emmagatzema la informació generada pels òrgans dels sentits, durant un segon -i de vegades fins i tot menys-. En aquest curt espai de temps, el cervell processa els estímuls generats per aquesta informació. Aquest tipus de memòria és fonamental perquè és la que inicia qualsevol procés d'aprenentatge, i com més entrenada estigui, exposant-la a estímuls, més eficients seran aquests processos.

Durant la proposta, els adults aixecaven els infants cap al retaule i es vivien moments de silenci i contemplació compartida. Els infants es vinculen a les obres d'art, no només des de la manipulació dels materials, sinó també a partir de moments d'observació i atenció conjunta. Aquests moments serveixen per enfortir els vincles, a través del contacte corporal i la parla, i fan que els nens i nenes desenvolupin les seves primeres experiències estètiques i es vagin familiaritzant amb el llenguatge artístic. Així, es desenvolupa una disposició cap a l'observació d'obres d'art, ja que el fet de viure-ho a través d'un vincle familiar, que se sent segur, genera plaer i familiaritat vers aquests espais.

Imatge 10 i 11: experiències de joc i observació amb ploma i corona. *Font: elaboració pròpia*

D'altra banda, a través del joc, les famílies anaven introduint elements del retaule. Objectes com la clau o el cistell ha generat moments de connexió directa, observant i buscant dins el retaule. Els infants de 15, 16 han observat amb certa atenció, però sobretot la nena de 19 mesos, ha localitzat, amb ajuda, aquests objectes dins del retaule. La interacció amb els adults és important perquè donen valor al joc dels infants, actuen com a model, acompanyant i mediador en el joc compartit, el que possibilita crear significats compartits (Thió, s.d.)

Si ho s'interpreta des de la teoria sociocultural de Vygotsky (1978), aquestes observacions permeten evidenciar com el suport dels adults en les situacions que els infants encara no poden resoldre del tot per si sols és necessària perquè arribin a assolir aprenentatges potencials.

A partir de les interaccions verbals amb els infants, els adults anaven introduint molt vocabulari relacionat amb les paraules dels objectes presents a la panera, però també alguns adjectius que especificaven la qualitat sensorial del material -brillant, suau, rugós…-. Igualment, els adults preguntaven als infants sobre el seu estat emocional: *T'agrada? És maco? Ja estàs cansat?*, afavorint espais de comunicació. A partir de l'experiència artística es poden fomentar els diferents llenguatges de l'infant. D'aquesta manera, l'art es converteix en una experiència global i transversal que pot vincular-se a infinitat d'aprenentatges i de dimensions.

En el context de la petita infància, on el repertori lingüístic encara es troba en construcció, la mediació de l'adult esdevé l'element que permet fer el pas de la manipulació a la representació simbòlica. Aquesta interacció no només amplia el vocabulari de l'infant, sinó que facilita l'aprenentatge per observació i imitació dels seus referents i iguals (Elorza, 2012).

7. AVALUACIÓ DE LA PROPOSTA

L'avaluació de la proposta s'ha basat en l'anàlisi dels resultats observats. Per complementar aquesta observació qualitativa, s'han utilitzat dues eines principals: una bateria de preguntes obertes i un qüestionari final destinat a recollir les impressions, valoracions i suggeriments de les famílies participants.

Les preguntes obertes tenen com a objectiu obtenir informació més aprofundida sobre els principals eixos temàtics sobre els quals se sustenta aquest treball (vegeu annex 10). A través de l'observació, de les preguntes i de l'anàlisi dels qüestionaris s'avaluaran els següents paràmetres:

- Grau d'adequació a l'edat dels infants
- Flexibilitat de la proposta
- Adequació dels materials i la temporització
- Grau de participació i implicació de les famílies
- Interaccions: quin tipus de diàlegs s'estableix entre els participants. Si els diàlegs els suscita l'obra, el material de joc, o si són converses alienes a l'activitat.

La proposta ha estat globalment adequada per a la franja 0-3, amb alguns matisos a la segona activitat. Especialment pel que fa a la panera dels tresors, es valora positivament el caràcter manipulatiu, sensorial i lliure, i la possibilitat d'oferir múltiples formes de participació segons el moment evolutiu i els interessos dels infants. La durada de les activitats va ser adient perquè es van poder adaptar els temps als interessos i necessitats dels infants, sense exigir una participació dirigida o sostinguda i intercalant moments de descans i de canvi d'acció.

Pel que fa a la segona activitat, es va percebre que originalment l'activitat estava destinada a infants més grans. L'activitat es va adaptar, però requeria un cert grau d'abstracció i simbolització. No obstant això, l'activitat va afavorir el joc sensoriomotor i presimbòlic, i alguns infants la van gaudir fins i tot més que les paneres, perquè aquest material els hi va permetre realitzar més interaccions entre objectes. Per tant, la proposta presenta un grau de flexibilitat suficient perquè tots els infants hi puguin participar segons els seus interessos i necessitats.

En aquest punt, cal esmentar que es fa necessari un suport per a les superfícies imantades, ja que no hi havia cap manera estable de mantenir-les en posició vertical. Això va fer que la major part del temps s'haguessin d'utilitzar en posició horitzontal, recolzades a terra. Aquest fet limitava part de l'efecte visual i manipulatiu dels imants i dificultava observar com els materials quedaven adherits a la pissarra, i, per tant, en limitava l'experiència.

Pel que fa a la selecció dels materials va ser un punt fort perquè presentava diverses maneres de ser explorat i es va considerar que des del punt de vista manipulatiu, sensorial, estètic i simbòlic responia a les característiques del llenguatge barroc i mantenia connexions molt directes amb el retaule, a través dels colors, formes i textures. Tot i la valoració positiva del material, es podria haver ampliat la diversitat d'aquest, aportant, per exemple, més objectes i elements de paper o cartró, o més varietat de material d'origen natural.

Una part de la proposta que hauria de ser millorada és el fil narratiu de l'activitat. Tot i tractar-se d'una proposta basada en el joc lliure i en l'exploració no dirigida, s'ha observat la necessitat d'incorporar un fil conductor més coherent que doni un sentit global a tota l'activitat. D'altra banda, un fil narratiu més ben consolidat ajudaria en el moment de la transició cap a l'altra sala. El canvi cap a una sala neutra i desvinculada de la col·lecció provoca un tall en l'atmosfera generada a la primera activitat. En futures implementacions, seria interessant replantejar l'espai de la segona proposta o bé incorporar estratègies que mantinguin la continuïtat ambiental i narrativa, com ara elements visuals, sonors o lumínics vinculats al llenguatge barroc.

Pel que fa a la implicació de les famílies, s'evidencia un alt grau de participació: l'experiència promou les interaccions familiars, el diàleg, i les estones de joc compartit. També va afavorir situacions de mediació i construcció conjunta de significats. D'altra banda, les famílies van valorar molt positivament tenir un espai al museu per participar de forma dinàmica.

Com a persona mediadora de la proposta, el fet d'haver simultaniejat diverses funcions va limitar parcialment la capacitat d'atenció i observació. Caldria haver complementat la part de l'observació amb altres eines de registre, com ara la gravació d'àudios de les converses o l'enregistrament a través del vídeo. Tot i haver recollit observacions importants sobre les interaccions, els moments de joc, els materials i les dinàmiques, els petits detalls i les situacions espontànies són molt enriquidores en les observacions de caràcter qualitatiu i interpretatiu.

8. CONCLUSIONS I CONTRIBUCIONS A L'ÀMBIT EDUCATIU

A partir de la realització d'aquest Treball de Fi de Grau s'ha demostrat que les característiques expressives del Barroc es poden traslladar a una proposta sensorial, que se sustenta i es vehicula en el cos, i que és coherent amb la manera com els infants, i especialment la petita infància, es relacionen amb el món. Als infants no els cal entendre la narrativa simbòlica del retaule per establir-hi una relació significativa. A través dels colors, les textures o les formes els infants connecten amb l'obra des d'una dimensió perceptiva i emocional. Els estímuls que van entrant i els que genera el propi cos són la base primerenca de qualsevol aprenentatge.

No obstant això, també s'ha constatat que encara persisteix un cert factor de conservadorisme en algunes institucions museístiques que, degut al pes i al paper que tradicionalment han tingut dins la societat, continuen mantenint certes reticències davant de propostes on el component corporal i experiencial adquireix un paper més central (vegeu annex 9).

D'altra banda, i seguint en aquesta línia, és important esmentar que tot i que l'espai sempre és un factor important a l'hora de planificar propostes educatives, en un museu aquest fet encara hauria de tenir més pes, ja que és on existeix l'oportunitat real d'apropar els infants a les obres. En aquest sentit, s'ha arribat a la conclusió que ha estat un factor clau durant la proposta.

Durant la primera part de l'activitat, al costat del retaule, els infants es trobaven més en harmonia amb el clima de la sala: les obres d'art, la música, la llum càlida que crea un ambient tranquil. Tot això embolcallava l'estona de joc i els infants es percebien més connectats amb el que estaven fent: interactuant amb el material de les paneres, amb el retaule i amb els adults. El fet d'haver-nos de traslladar a un espai d'acollida on no hi ha cap element contextual del museu va provocar, per un cantó, tallar amb l'atmosfera inicial, i que la segona activitat perdés part de la seva força visual, teatral, i immersiva, quedant més aïllada o desvinculada del retaule. Per tant, l'ambientació i la proximitat amb les obres formen part activa del procés educatiu. El context museístic, amb l'obra de fons no és únicament un decorat sinó que és part activa de l'experiència, i és una part que té un pes important. Podem dir que la immersió sensorial afavoreix la concentració i l'experiència estètica dels adults, però especialment dels infants.

També cal dir que després de realitzar la implementació es fa més evident que mai la necessitat de planificar activitats obertes i flexibles. El fet que finalment les famílies voluntàries tinguessin infants de menys de 24 mesos va suposar haver d'adaptar la segona activitat, però no va impedir-ne el desenvolupament ni la participació dels infants.

La proposta es va orientar principalment cap a l'experimentació i la relació entre els objectes, les superfícies i les posicions en l'espai -conceptes com horitzontalitat, verticalitat, en mig, a sota, a sobre…-, el que també va comportar un primer contacte corporal i vivencial amb el llenguatge matemàtic, vinculat principalment en aquesta proposta al llenguatge plàstic i visual, i al llenguatge oral. Les propostes basades en la multiplicitat dels llenguatges són, doncs, les més adequades per fer-les accessibles a la diversitat de capacitats, interessos i formes de comprendre el món.

Un cop dut a terme aquest projecte, es pot constatar que les propostes de 0 a 3 en l'àmbit museístic poden ser activitats demandades per les famílies i significar una oportunitat d'aprenentatge compartit, no només per a infants, sinó també pels adults. Algunes famílies pensen que l'activitat també els ha servit com a adults per vincular-se més al llenguatge plàstic i visual i els ha apropat a un període de la història de l'art pel qual no tenien gaire interès inicialment.

Durant la realització d'aquest treball, la implementació es va realitzar amb famílies que no havien fet encara cap activitat similar i l'apreciació general era que fins ara no havien vist mai els museus com espais accessibles als 0-3. Després de la proposta tornarien a fer activitats semblants sempre que fossin basades en el joc, la multisensorialitat i l'experimentació, perquè consideren que és la manera de fer-les significatives pels infants. Per tant, el museu ha estat vist des d'una perspectiva que fins ara la majoria de famílies no havien tingut: un espai obert, acollidor i inclusiu amb les famílies, que pot ser habitat per persones de qualsevol edat.

Després de la realització d'aquest TFG penso que aquesta línia de treball i d'investigació pot tenir continuïtat en futurs projectes vinculats a l'educació artística i cultural en la petita infància, especialment pel que fa a l'ampliació de l'oferta educativa dels museus a través de propostes basades en el joc, el cos i l'experiència sensorial.

9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bernàs, M. & Vives. I. (2003). El cuerpo tiene sus razones (I). Propuestas de la escuela para atender a estas razones. *Aula de Innovación Educativa,* 122, (86-96).

Black, G. (2012). *Transforming museums in the twenty-first century.* Routledge.

Bueno, D. (2025). *L'art de ser humans.* Edicions Destino.

Consejo Internacional de Museos (ICOM). (2022). *El ICOM aprueba una nueva definición de museo.* https://icom.museum/es/news/el-icom-aprueba-una-nueva-definicion-de-museo/

Dewey, J. (2008). *El arte como experiencia.* Paidós. (Obra original publicada el 1934).

Díaz Cobos, G. (2026). *En lugar de una pantalla, una "cesta de los tesoros": Elionor Goldschmied y su propuesta para el desarrollo infantil.* The Conversation. https://theconversation.com/en-lugar-de-una-pantalla-una-cesta-de-los-tesoros-elinor-goldschmied-y-su-propuesta-para-el-desarrollo-infantil-275859

Elorza, C. (2012). *El juego heurístico.* Aula de Infantil (64), 9-11.

Generalitat de Catalunya. (s.d.). *Disseny Universal per a l'Aprenentatge.* XTEC - Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. https://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat-i-inclusio/projectes-educatius-inclusius/disseny-universal-per-a-laprenentatge/

Goldschmied, E. (2001). *Temes d'infància: Educar l'infant a l'escola bressol* (2na edició). Assosiació de mestres Rosa Sensat.

González i Verdaguer, T. (2008). *El museu, espai de trobada entre l'educació i la cultura.* Temps d'Educació, (35), 119-126.

Hargraves, V. (2020, May 25). *Materials for play: Infants and toddlers.* The Education Hub. https://theeducationhub.org.nz/materials-for-play-infants-and-toddlers-2/

Hugues, A. M. (2016). *Developing play for the under 3s: The treasure basket and heuristic play* (3rd edition). Routledge.

Massarani, L., Cândido-Vendrasco, N., Luis, C., & Portela, A. (2025). *Interacciones sociales en los museos: el rol de los mediadores en las visitas familiares a la Galeria Biodiversidade (Oporto, Portugal).* Arte, individuo y sociedad, 38(1), 123-136.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (Secretaría General Técnica, Subdirección General de Documentación y Publicaciones). (2015). *Guía básica de planificación: proyectos educativos y culturales en museos* (NIPO: 030-15-008-9) https://www.ibermuseos.org/wp-content/uploads/2015/09/GuiaBasica1.pdf

Museu del Barroc de Catalunya. (2026). *Visites i Grups*. https://museudelbarroc.cat/historia/

Museu del Barroc de Catalunya. (2026). *Història*. https://museudelbarroc.cat/historia/

Museu del Barroc de Catalunya. (2026). *Retablo del Rosario de la Iglesia de Sant Pere Màrtir* https://museudelbarroc.cat/retablo-del-rosario-de-la-iglesia-de-sant-pere-martir/?lang=es

Museu del Barroc de Catalunya. (2026). *Edifici*. https://museudelbarroc.cat/edifici/

Museu del Barroc de Catalunya. (2026). *Barroc, l'art dels sentits.* https://museudelbarroc.cat/barroc-lart-dels-sentits-3/

Museu del Barroc de Catalunya. (2026). *Col·laboradors*. https://museudelbarroc.cat/collaboradors/

Museu de Manresa - Museu del Barroc de Catalunya. (2025). Dossier Educatiu Museu de Manresa - Museu del Barroc 25-26. https://museudelbarroc.cat/wp-content/uploads/2025/06/Dossier-Educatiu-Museu-de-Manresa-Museu-del-Barroc-25-26.pdf

Obregón Fernández, A. (2012). Estudio de los recursos educativos para público familiar en los museos de arte europeos y norteamericanos. Arte, Individuo y Sociedad, 24(1), 9-20. https://doi.org/10.5209/rev_ARIS.2012.v24.n1.38040

Pla, G. (s.d.). *El juego como medio natural de desarrollo y aprendizaje*. Psicomotricidad educativa: avanzando paso a paso. Editorial Octaedro.

Taranilla, C. (2025). *Iconografía del Barroco.* Editorial Almuzara.
Thió, C. (s.d.). Importància del joc en la vida dels infants. *El joc a 0-6 anys. IV Jornades d'innovació en l'etapa d'educació infantil.*

Tarruella, R. (2008). *"Sztuka (plastyka, muzyka)", una veu a favor de l'educació a través de l'art.* Temps d'Educació, (35), 127-136.

Tudela, P. (2018). *Espacio MiniTEA: descubrir, experimentar y crear.* INDEX, (7).

Urpí, C. (2022). La creatividad artística como fuente de bienestar personal y social. En C. Urpí (Ed.), *Creatividad y bienestar en contextos educativos y sociales* (pp 7-12). Narcea.

Vaca, M., & Varela, M.S. (2006). ¡Estoy dentro de mi cuerpo!. Cuadernos de pedagogía (353), 26-28.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

.

ANNEXOS

Annex 1. Breu anàlisi de l'activitat familiar "Barroc: l'art dels sentits"

ASPECTES SENSORIALS	DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA
Il·luminació	Experimentació de la tècnica del clarobscur a través d'una escena en volum dins d'un cub amb diferents obertures, les quals s'il·luminen a través d'una llanterna amb diferents filtres que serveixen per destacar diferents parts de l'escena i jugar amb el color i la intensitat de la llum.
Sons	Reproducció dels sons que poden sorgir de l'escena d'un quadre on hi ha una escena d'un àpat amb diversos personatges, i un paisatge arquitectònic de fons on hi ha un incendi i hi tenen lloc diverses accions simultàniament. Els participants han de localitzar la font del so que senten a la pista d'àudio.
Olors	Exploració d'una sèrie d'essències associades als espais barrocs -com esglésies o catedrals-, com poden ser la mirra o l'encens.
Tacte i narrativa	Localització d'escenes i formació de la peça original seguint una seqüència espacial i temporal. Endevinar els objectes que surten al quadre a través d'una capsa on només és possible introduir-hi la mà, i, per tant, cal intuir a través del tacte.

Taula 7: breu resum de la proposta d'activitat familiar del museu. *Font: elaboració pòpia.*

Annex 2. Taules amb la justificació de la selecció dels materials

ELEMENTS NATURALS		
MATERIAL	QUALITAT SENSORIAL	RELACIÓ
Escorces d'arbre	textura rugosa, amb relleu i solcs irregulars	Exploració tàctil dels volums i textures del retaule
Petxines	superfície estriada	columnes i elements ornamentals
Cargols de mar	forma espiral, corbes pronunciades	volutes i ornaments del retaule
Pinyes	relleu geomètric, repetició de formes	motius decoratius i capitells de les columnes
Plomes	lleugeresa, suavitat i moviment	Relació simbòlica: ocells i àngels (figures celestials)
Branques i fustes	formes orgàniques i irregulars, formes regulars com rectangles o cercles	Relació amb el dinamisme i el moviment de les composicions

Taula 8: selecció dels elements naturals. *Font: elaboració pòpia.*

ELEMENTS TÈXTILS		
MATERIAL	QUALITAT SENSORIAL	RELACIÓ
Teles de vellut	suavitat, gruix, dinamisme, colors intensos com vermells i ocres	Vestits dels personatges i riquesa material del Barroc
Teles de tul	fluïdesa i transparència, experimentació amb plecs i moviment	Evocació a la lleugeresa i al dinamisme
Teles estampades	riquesa visual, contrastos cromàtics i diversitat de formes	ornamentació, patrons geomètrics, exuberància
Saquets	textura tova, manipulació lliure, possibilitat de prémer, exploració olfactiva	Connexió multisensorial
Esponges	Textura tova, possibilitat de prémer i tornar a la forma original, colores daurats	Superfícies irregulars, riquesa material
Cintes	Flexibilitat, moviment, possibilitat de tensar	Línies corbes, dinamisme de la composició

Taula 8: selecció dels elements tèxtils. *Font: elaboració pòpia.*

Imatge 12: ampolles sensorials per a la proposta. *Font: elaboració pròpia*

Annex 3. Taules de les paneres vermella i blava

PANERA DELS VERMELLS	
Temàtica	Components humans o terrenals, vinculats als personatges i a la seva corporeïtat, a la calidesa dels teixits i als objectes que porten, als animals i a la matèria més orgànica.
Elements principals	❖ Escorces d'arbre i fustes de mides i formes diferents ❖ Pals ❖ Pinyes ❖ Bagul petit de fusta ❖ Tela de vellut de color vermell ❖ Pergamí de feltre vermell
Ampolla sensorial 1	● Plomes petites ● Trossos petits de fusta ● Abaloris petits de fusta
Ampolla sensorial 2	● Trossos de lluentons de color vermell ● Boletes de plàstic vermelles ● Purpurina vermella i daurada
Saquet d'olor	❖ Olor de canyella i anís estrellat. Desprèn una olor càlida i intensa, coherent amb la temàtica de la panera.

Taula 9: panera dels vermells *Font: elaboració pròpia.*

Imatge 13: panera vermella. *Font: elaboració pròpia*

PANERA DELS BLAUS	
Temàtica	Fa referència a elements del món espiritual i celestial, vinculats amb els àngels i amb l'imaginari religiós, molt presents en el llenguatge visual del barroc, i que també remeten al clarobscur d'aquest període.
Elements principals	❖ Tela de tul de color blau marí amb estels daurats ❖ Dues plomes ❖ Rèplica d'una columna ❖ Cistell de vímet petit ❖ Escorces d'arbre ❖ Petxines
Ampolla sensorial 1	● Lluentons de color blau metal·litzat ● Estrelles de mar de color daurat (tipus bijuteria) ● Purpurina negra i de color blau fosc
Ampolla sensorial 2	● Estels petits de color blau ● Boletes blanques de porexpan ● Purpurina de color blau cel i daurada ● Cotó fluix
Saquet d'olor	❖ Lavanda, que desprèn una olor relaxant que evoca calma i serenitat.

Taula 10: panera dels blaus *Font: elaboració pòpia.*

Imatge 14: panera blava. *Font: elaboració pròpia*

Annex 4. Taula de les safates de material de l'activitat "Fragments de retaule"

MATERIALS PER A FRAGMENTS D'UN RETAULE (ACTIVITAT 2)		
SAFATA	**MATERIALS**	**POSSIBILITATS D'EXPLORACIÓ**
Peces de fusta	- Peces de diferents formes i mides: rectangles, cercles, amb volums i relleus diferents. - Ornaments de fusta, com ara sanefes, elements florals i estriats.	- Composició arquitectònica - Exploració de formes i volums - Exploració espacial
Elements orgànic i ornamentals	- Composicions de flors de diferents mides i formes - Pals de fusta enganxats entre si - Plomes agrupades i col·locades sobre un suport de fusta	- Dinamisme i relleu visual - Exploració dels volums
Personatges	- Figures del retaule impreses i plastificades - Àngels	- Creació de narratives - Representació simbòlica
Ornamentacions	- Peces de fusta ornamentades amb materials brillants com lluentons i foam. - Papers amb patrons geomètrics impresos i plastificats retallats amb diferents formes - Pergamins fets amb papers de textures	- Exploració espacial - Ornamentació - Representació simbòlica
Tèxtils	- Saquets - Coixins - Teles ornamentades amb sanefes i colors vius i brillants	- Dinamisme i moviment - Volum i plecs - Teatralitat

Taula 11: selecció materials Fragmens de Retaule *Font: elaboració pòpia.*

Annex 5. Guió inicial de la proposta al museu

L'activitat està vinculada al **Retaule del Roser de l'església de Sant Pere Màrtir de Manresa**, de l'escultor Joan Grau, exposada al museu del Barroc de Catalunya. Es tracta d'una activitat familiar, enfocada a la franja 0-3, plantejada idealment per a infants de 12 a 24 mesos.

La motivació a l'hora d'escollir aquesta peça ha estat el fet que és una obra on hi ha varietat de textures, de contrastos i colors. Aquestes qualitats sensorials són especialment significatives per als infants de 0 a 3 anys. Alhora, cal ressenyar que, dins del museu, els infants es poden apropar a les obres exposades a certa distància, i sobretot fent servir el sentit de la vista, se sol deixar de banda la resta de sentits. Tenint això en compte, l'objectiu és que els infants, acompanyats de les seves famílies, puguin "entrar" en els retaules, a través del seu cos, ja que aquest és el mitjà principal dels infants, de vincular-se amb la realitat, sobretot en edats tan primerenques. Per tant, destacaria el fet

que l'activitat tindrà un objectiu molt sensorial. Hem de fer presents aquests materials a la sala del museu, perquè puguin manipular-los.

Perquè l'infant pugui "entrar" dins del retaule, per un cantó, podem aprofitar la disposició de l'obra, ja que molts d'aquests fragments estan situats prop del terra, i, per tant, per a l'infant és fàcil tenir-los a la seva alçada i sentir-se part de l'obra. A més, aquesta idea la reforça l'efecte de la llum, que li dona molta teatralitat a tot l'espai i facilita aquesta sensació d'estar dins d'allò que veiem. L'art barroc és molt teatral, i això dona peu a entrar en diferents rols, a representar altres personatges, èpoques i contextos. Això també connecta amb la idea del descobriment d'un mateix, ja que l'infant es situa en un espai concret i entra en relació amb el context a través del nostre cos, de les seves possibilitats, i dels seus límits. I no només això, sinó que permet compartir el moment en família, amb un adult que narra, explica i inventa històries conjuntament amb l'infant.

D'altra banda, els retaules estan plens de personatges, animals, i objectes quotidians, que poden ser familiars per als infants. Aquesta seqüència d'imatges i la seva iconografia tenen un impacte visual molt important, i la seva distribució a l'espai, amb una certa linealitat, ens porta a pensar en narratives relacionades amb la família, o la criança. Això també ens connecta amb una idea d'un joc simbòlic incipient en l'infant d'aquestes edats. El joc sempre ha d'estar present com a part central de la metodologia.

Per tant, la nostra proposta se centrarà en la sensorialitat, la teatralitat i el joc simbòlic.

L'objectiu és fer servir el llenguatge del barroc, que sovint emociona, impacta i ens envolta, i que l'infant s'hi vincula amb els llenguatges que fa servir, que parteixen tots del seu cos i les seves emocions. No volem, però, que la sala es converteixi en un espai sensorial desconnectat de l'obra. Això es manifesta en què cada material tindrà una relació simbòlica amb el retaule.

Pel que fa a la teatralitat, a l'infant li agrada entrar, sortir, amagar-se, que el descobrim, aparèixer, desaparèixer, i per això, li proposarem materials i espais adients.

Per **entrar al retaule**, part més vinculada a la teatralitat, al joc simbòlic, disposarem, a la sala:

- Teles suaus, que pengin a diferents alçades, perquè l'infant s'hi pugui amagar al darrere, passar-hi a través, obrir i tancar, mirar l'altre a través.
- Arcs o marcs -lleugers i mòbils- que ens recordin a les formes del retaule, i que serveixen als infants per poder emmarcar-se, passar-hi per sota…
- Panells baixos amb forats, relleus, canals, ondulacions, formes arrodonides. Pensats perquè els infants hi posin la mà, passin els dits, pressionin, mirin a través.
- Racons on poder entrar i amagar-se
- Llanternes i projectors: col·locar petites làmpades LED amb filtres càlids de color daurat i llanternes amb difusors de tela perquè projectin formes suaus a terra o a les zones baixes. Perquè no es malmetin les obres podem fer servir tires LED càlides o llum indirecta col·locada sobre els panells, sobre el terra o dins de les estructures. Aquesta il·luminació només formarà part dels dispositius educatius i no interferirà amb la conservació de les obres, en cap cas enfocarà cap peça de forma directa.

- Panells inclinats: amb detalls dels fragments de retaule ampliats a l'altura de l'infant, perquè els pugui mirar de prop i tocar-los, ampliant alguna part de l'escena. Podem ampliar detalls com rostres, mans, animals, robes.

La idea és que els infants, juntament amb les famílies, se sentin dins del retaule. D'altra banda, per la part més tàctil i sensorial, crearem alguns panells verticals inspirats en elements reals dels retaules, amb materials com cordes, teles, llana, vímet, o diferents teixits. També disposarem de suports o catifes horitzontals, perquè els infants d'aquestes edats també es desplacen gatejant, arrossegant-se, o reptant. Podríem crear camins amb superfícies corbes, dures, toves, rugoses, amb diferents relleus, i fins i tot que hi poguessin deixar empremtes amb el seu cos, connectant amb la idea que el barroc és relleu, volum i moviment. També podem posar-hi cordes perquè les trepitgin. Aquests panells tàctils incorporaran, entre d'altres, els següents materials:

- Teles de diferents textures cosides sobre un panell (cotó, vellut, sedes…)
- Relleus fets amb esponges o foam, coberts amb robes diferents
- Peces de tela amb formes naturals (pètals, fulles…)
- Cadenetes de comptes tàctils grans per poder seguir amb els dits

Respecte dels panells tàctils es construirien amb materials tous, continus i sense vores rígides, inspirats en els criteris del disseny universal i seguretat per a la primera infància, permetent una exploració corporal lliure sense risc de lesions.

Finalment, per incentivar el joc simbòlic i espontani, disposarem algunes cistelles amb diferents materials, que estaran vinculades a escenes o personatges del retaule. Amb aquest material, a més de l'exploració del material i les situacions de joc que se'n deriven, les famílies poden explicar-se històries, parlar d'experiències, i compartir vivències.

Per exemple:

- "La Panera de la Nativitat", amb teles suaus, petites estructures de cartró o fusta per construir, figures o siluetes de cartró, animals de joguina amb diferents textures.

Annex 6. Segon guió de la proposta (tres activitats)

La seqüència didàctica constarà de 3 activitats base. Una d'elles es durà a terme davant de l'obra, mentre que les altres dues estan pensades per desenvolupar-se a l'espai d'acollida o al taller.

La primera activitat serà parcialment dirigida i tindrà un caràcter exploratori. La segona presentarà un caràcter més obert i menys dirigit, ja que es posaran a disposició diversos materials i propostes d'experimentació amb objectes, de manera que les famílies i els infants podran decidir què utilitzen i quant de temps hi dediquen. Finalment, la tercera activitat també serà parcialment dirigida i tindrà un objectiu clar -recrear un retaule-, però permetrà que les famílies facin ús del material de manera lliure, sense seguir un patró o un model concret.

1. **DESCOBRIM EL RETAULE**

Espai: davant de l'obra

Desenvolupament de l'activitat:

Es proposaran paneres del tresor* amb materials estretament vinculats a alguns fragments del retaule. Aquests objectes seran variats, per tal d'oferir diversitat de material i de textures als infants, barrejant elements naturals -com pinyes, escorces d'arbres, pedres… amb altres elements com teles, o figures de plàstic. En algunes paneres s'hi poden incloure saquets d'olors, per fer-la sensorialment més rica.

L'activitat tindrà un caràcter exploratori i compartit, i es plantejarà com un joc de manipulació, observació, i, posteriorment, de localització d'aquests objectes o materials dins del retaule, o bé d'imaginar en quina escena hi podrien aparèixer i per què. D'aquesta manera, l'activitat s'adapta a totes les edats i nivells de desenvolupament,, ja que els infants més petits basaran la seva activitat principal en descobrir el material a través del cos, mentre que els infants més grans i els adults poden establir un diàleg al voltant dels objectes i les obres d'art.

En definitiva, l'activitat s'adapta a totes les edats, ja que permet tant la manipulació sensorial com la construcció de narratives, i permet a les famílies aproximar-se a les obres d'art d'una manera lúdica i que parteix dels interessos reals dels infants.

Objectius de l'activitat:

- Manipular objectes relacionats amb les obres, sensorialment diversos
- Potenciar una observació compartida i conscient de les obres d'art
- Compartir narratives -imaginant o recreant les històries dels retaules-.

Material:

Els materials no busquen sempre una correspondència literal amb l'obra, sinó que també poden evocar, de manera que no sempre es tracti de localitzar-los, sinó d'imaginar on poden encaixar i per què.

- **Material base**
  - Tres cistells de vímet o similar: MÄVINN cesta, hoja de palma a mano, 26x10x10 cm - IKEA
  - Tres teles fines (per tapar els cistells)
- **Material de papereria**
  - Paper daurat
  - Trossos de paper gruixut
  - Cartró envellit
  - Papers amb textures
  - "mini llibrets"
- **Elements naturals**
  - Escorça d'arbre
  - Pinyes
  - Branques petites
  - Pedres llises
  - Plomes
  - Elements vegetals -flors, fulles seques…-
- **Materials tous i tèxtils**
  - Trossos de tela de diferents gruixos i textures (vellut, cotó, llana…)
  - Trossos de tela brillant
  - Cotó
  - Llana d'ovella
  - Cabdell de llana
  - Trossos de corda
- **Objectes simbòlics i narratius**
  - Figures d'animals (poden ser de plàstic -ocell, ase. bou, cavall…)
  - Figures de pessebre (de plàstic)
  - Cistellet
  - Galleda petita
  - Corona de llorer
  - Saquets petits amb pes a dins (s'hi pot posar olor)
  - Corona
  - Bota de vi
  - Botons grans
  - Clau gran

2. <u>TRAVESSEM EL RETAULE</u>

Espai: espai d'acollida

Desenvolupament de l'activitat:

Es proposarà un espai de joc presimbòlic destinat als infants més petits, inspirat en els volums, les formes, els colors i el dinamisme propis del barroc. Aquesta sensació de moviment es traslladarà a través de propostes amb capses de cartró, teles i materials amb textures diverses, que afavoreixen accions com entrar i sortir, posar i treure, amagar-se, travessar, mirar a través o explorar amb superfícies llises i rugoses. Paral·lelament, es crearà un petit racó destinat al joc simbòlic, amb teles, complements i ornaments, que permeten als infants iniciar-se en la creació d'històries pròpies o de representació de rols.

L'activitat se centra en el protagonisme de l'infant, sempre amb l'acompanyament i la presència de la seva família, afavorint un joc compartit que que dona resposta a diverses necessitats evolutives en el joc, i que ajuda a estrènyer el vincle entre petits i grans.

A través d'aquesta proposta, es pretén, també, que l'infant entri de manera vivencial en l'univers del retaule transformant els elements visuals del barroc al moviment i al llenguatge corporal propi de les primeres edats.

Objectiu de l'activitat:

- Explorar a través del moviment del cos com a via de descoberta i relació amb l'entorn
- Utilitzar l'art barroc com a recurs de joc, recreant escenaris i compartint moments de joc en família.
- Viure l'art barroc com una experiència immersiva que afavoreix aprenentatges en diverses àrees de coneixement i no com una disciplina aïllada.

Material:

No es pretén crear una "zona de joc" amb grans i complexes instal·lacions que donin peu a jocs d'explosió motora dins de l'espai del museu. Ens referim a petits racons que s'integrin en l'espai del taller i que permetin un joc corporal tranquil per als més petits i petites, amb elements com teles o coixins, que converteixen l'espai en un lloc agradable i relaxat.

- **Amagar-se i entrar/sortir**
  Una capsa gran per amagar-se: capsa de cartró gran i resistent, mides aproximades de 60x40x40, que sigui estable i segura. Li fem un forat d'entrada i sortida d'uns 50-60 cm d'alçada, amb vores arrodonides perquè no es facin mal en entrar o sortir. A dins i posem 2 o 3 coixins grans i una teula suau a la base. També hi afegim una cortina de tela lligada als costats, perquè simuli els cortinantges del retaule.

  - Capsa gran de cartró resistent, d'uns 60x40x40 cm
  - Coixins
  - Teles suaus
- **Travessar i explorar superfícies**

  Estora sensorial: aconseguir una estora d'aproximadament 1.20x1.20 (pot ser tipus peces puzzle del Decathlon o semblant) i dividir-la per zones. En una de les zones s'hi poden posar textures rugoses, com per exemple, cartró ondulat, cordes gruixudes fent línies corbes o espirals. Tot s'enganxa amb velcro o bé amb silicona calenta. També podem fer-hi una zona suau, amb teles. Una zona brillant, amb paper o tela daurada. Podem fer una zona amb volum o relleu, amb polièster o escuma recoberta.
  - Estora
  - Corda gruixuda (rugós)
  - Polièster o escuma (volum)
  - Cartró ondulat (moviment)
  - Tela daurada/ocre/granat (brilla)
  - Tela de vellut granat/daurada/ocre (suau)
- **Ficar/treure**

  Una capsa mitjana, ben tapada perquè no s'hi pugui veure, amb forats de diferents mides als seus laterals. A dins hi haurà materials diversos, que es podran posar i treure de la capsa.
  - Capsa de cartró resistent (mida mitjana)
  - Teles daurades o brillants
  - Teles de vellut
  - Cordes
  - Objectes com plomes
- **Mirar a través**

  Podem crear ampolles sensorials que simulin els daurats i brillants dels retaules, el cel, o les teles dels vestits
  - Ampolles de plàstic dur
  - Oli de nadó
  - Glicerina
  - Pintura acrílica ocre/daurada
  - Purpurina daurada fina
  - Purpurina daurada gruixuda
  - Purpurina d'estrelles
  - Cotó fluix
  - Paper metal·litzat (a trossets)
  - Trossos petits de tela
  - Granadures daurades o brillants
  - Plomes petites
  - Boletes daurades
- **Disfressar-se (més simbòlic):**
  - Cistelles mitjanes
  - Teles (varietat)
  - Barrets
  - Corones

- Diademes
- Cordills (per lligar les teles a mode capa)
- Plomes
- Ornaments daurats (mida gran)
- Collarets
- Cintes daurades
- Braçalets
- Pergamins
- Coixins

Imatge 15: representació orientativa de material. *Font: OpenAI ChatGPT*

3. <u>CREEM EL NOSTRE RETAULE</u>

Espai: espai taller

Desenvolupament de l'activitat:

Les famílies crearan el seu propi retaule a partir de diferents materials posats al seu abast, explorant volums, textures i composicions.

Per tal que l'activitat sigui sostenible a tots els nivells, es proposa que el material es pugui reutilitzar, de manera que no calgui enganxar-los i deixar-los fixats de forma permanent en la superfície. Per això, es proposa fer servir alguna superfície tipus pissarra de suro o vileda, i enganxar-hi una capa de velcro, per tal que el material es pugui enganxar i desenganxar més fàcilment.

Objectius de l'activitat:

- Reinterpretar allò observat i experimentat prèviament a través del cos, a partir dels retaules

- Donar un sentit propi a les vivències compartides en família a partir de l'experiència artística.
- Afavorir la creació conjunta, reforçant els vincles entre els membres de la família
- Fomentar l'interès pel museu com a espai educatiu i de descobriment.

Annex 7. Guió definitiu de la proposta (dues activitats)

L'activitat està vinculada al **Retaule del Roser de l'església de Sant Pere Màrtir de Manresa**, de l'escultor Joan Grau, exposada al museu del Barroc de Catalunya. El disseny correspon a una proposta didàctica conformada per dues activitats que s'han presentat al museu i que pretenen connectar el llenguatge del barroc amb la manera d'aprendre dels infants, generant dinàmiques de participació familiar basades en la conversa.

- Panera dels tresors -vinculada al retaule-, amb elements suggerents, vinculats al llenguatge artístic i narratiu del barroc.
- Creació d'un retaule propi, en superfície imantada, amb material variat quant a les qualitats sensorials i narratives.

"Els tresors amagats de Joan Grau"

L'escultor Joan Grau va deixar amagats, dins i fora del retaule, petits tresors que nosaltres redescobrirem a través dels sentits amb les paneres i observació directe del retaule, i després, els reinterpretarem en un retaule que crearem nosaltres mateixos.

1. **Arribada davant del retaule**

En silenci, amb veu tranquil·la i pausada…

- *"Avui entrarem dins d'un retaule molt especial. Fa molts anys, un escultor que es deia Joan Grau va omplir tota aquesta obra de formes, colors, personatges, històries i misteris… Però també hi va amagar petits tresors! Aquests tresors no sempre es veuen amb els ulls, de vegades es descobreixen amb les mans, altres amb la imaginació i altres…parlant i mirant junts… Creieu que podrem descobrir alguns dels secrets del retaule?"*

2. **Activitat: el tresor de Joan Grau**

- *"Aquestes paneres contenen fragments dels tresors que Joan Grau podria haver utilitzat per imaginar el retaule. Hi ha objectes suaus, rugosos, brillants i misteriosos. Alguns s'assemblen molt als que surten a l'obra, i altres ens permeten imaginar més històries"*

- **Espai i ambientació**: es durà a terme a la sala del museu on s'exposa l'obra, asseguts a terra en una catifa de color neutre, o en un espai delimitat per poder interactuar amb els objectes amb seguretat. Volem seguir creant una atmosfera tranquil·la, de recolliment, però alhora misteriosa, com la que genera el propi retaule, que dona peu a una atmosfera ideal per a la

descoberta. Es pot posar música barroca de fons.

- **Objectius de l'activitat:**

    - Estimular la curiositat intel·lectual a través de l'exploració tàctil, olfactiva i visual de materials no estructurats.
    - Potenciar una observació compartida i conscient de les obres d'art
    - Compartir narratives -imaginant o recreant les històries dels retaules-

- **Grup**: La panera dels tresors està pensada per a infants petits, de 0 a 3, tot i que en incorporar elements de caràcter simbòlic també dona peu a què puguin participar infants més grans i que la interacció familiar sigui constant durant tota l'activitat.

  En definitiva, l'activitat s'adapta a totes les edats, ja que permet tant la manipulació sensorial com la construcció de narratives, i permet a les famílies aproximar-se a les obres d'art d'una manera lúdica i que parteix dels interessos reals dels infants.

- **Material**: les tres paneres, de vímet natural i base estable, es presenten tapades amb un tul de color xampany. Aquesta tela permet endevinar que sota hi ha alguna cosa, estimulant el desig per descobrir, i el color recorda a la pàtina daurada i lumínica de l'escultor Joan Grau. En el contingut de les paneres hi podrem trobar escorces rugoses (relleu), vellut (teatralitat), cargols de mar (espirals), ampolles sensorials amb purpurina (moviment, fluïdesa i contrastos). També trobarem objectes que estan representats directament al retaule i d'altres que suggereixen.

- **Dinàmica** es deixa una estona perquè les famílies puguin veure el retaule amb una mica de detall. Posteriorment, es descobreixen les paneres i infants i famílies interactuen amb el material, diferent en les tres paneres. Posteriorment, cercaran en els retaules on identifiquen o podrien identificar aquests objectes, de manera que aquestes accions suscitin un diàleg i una conversa intergeneracional i mediada pels adults referents. D'aquesta manera, l'activitat s'adapta a totes les edats i nivells de desenvolupament, ja que els infants més petits basaran la seva activitat principal en descobrir el material a través del cos, mentre que els infants més grans i els adults poden establir un diàleg al voltant dels objectes i les obres d'art. Es buscarà que l'adult referent sigui el mediador principal, reforçant el vincle afectiu a través de la descoberta compartida.

Es deixa temps per manipular les paneres i per cercar els objectes en el retaule.

Preguntes per als infants:

- Què notes amb les mans?
- És suau o és rugós?
- Fa soroll?
- Pesa?
- Quin objecte t'agrada més?

Per la conversa familiar:

- On podríem trobar aquest objecte al retaule?
- Quin objecte sembla màgic?
- Quin objecte podria explicar una història?
- Per què aquest personatge porta aquest objecte? N'heu vist algun a casa?

Imatge 16 i 17: paneres del tresor. *Font: elaboració pròpia*

3. Transició entre activitats

Després de l'exploració:

"Ara ja hem descobert alguns dels tresors i secrets del retaule… us imagineu crear-ne un de nou? Un retaule inventat per vosaltres?"

4. Creem el nostre retaule

Introducció: "*Joan Grau feia servir formes, teles, colors, figures i escenes per explicar històries. Ara us podeu convertir en artistes barrocs. Podeu construir un retaule amb tot aquest material i fer-lo com vosaltres vulgueu.*

- **Espai**: es realitzarà a l'espai d'acollida del museu.

- **Grup**: La segona proposta té un caràcter una mica menys exploratori i més representatiu, per tant, pot ser més interessant per a infants a partir dels tres anys, i també dona peu a que s'estableixin dinàmiques de conversa familiar molt enriquidores.

- **Objectius**:

    - Reinterpretar allò observat i experimentat prèviament a través del cos, a partir dels retaules

- Donar un sentit propi a les vivències compartides en família a partir de l'experiència artística.
- Afavorir la creació conjunta, reforçant els vincles entre els membres de la família
- Fomentar l'interès pel museu com a espai educatiu i de descobriment.

- **Material**: Es faran servir plafons o superfícies imantades, en vertical o horitzontal. En aquest cas, el material estarà disposat en safates, de manera que hi hagi elements amb que es podra construir l'arquitectura de fons, teles pels vestits i les cortines, elements que ens recorden als marcs dels retaules per poder emmarcar les escenes, elements naturals que ens remeten a paisatges o animals, elements simbòlics que ens recorden a escenes o personatges concrets.

  S'opta per fer servir els imans per dues raons: pedagògicament permeten reversibilitat en l'acció (assaig-error). L'inant pot moure les peces tants cops com vulgui, fomentant la llibertat creativa. D'altra banda, hi ha un component ecològic important, ja que és una proposta de "residu zero". El material no es malmet ni s'enganxa, permetent que el museu ofereixi l'activitat de forma recurrent, sense resposició constant de material fungible.

- **Dinàmica**: es posaran a disposició de les famílies diversos materials i objectes imantats, de manera què les famílies i els infants podran decidir què utilitzen i com ho volen disposar sobre la superfície, sense seguir un patró o model concret. Les famílies crearan el seu propi retaule a partir de diferents materials posats al seu abast, explorant volums, textures i composicions.

  Aquesta activitat també ens fa de síntesis per concloure la visita familiar, ja que és on l'infant tracta de representar l'experiència viscuda davant del retaule. És per això que, des del punt de vista dels infants que ja tenen la capacitat de fer abstraccions, l'activitat és interesant perquè els permet reelaborar, reinterpretar, i crear noves composicions. Per l'infant més petit, en canvi, és una activitat exploràtoria, on també practiquen la motricitat fina i l'assaig error, perquè els dona peu a provar composicions diferents. Durant tota l'activitat es dona peu a que es generin converses sobre l'estructura del retaule: "on podem col·locar aquest personatge?", "com faries aquests vestits?", "què porta a la mà?", es prenguin decisions compartides, i, en definitiva, convertint-se en una dinàmica de tertúlia creativa.

- El disseny de l'activitat garanteix l'accessibilitat perquè ofereix múltiples formes de representar, ja que l'obra s'explica a través del tacte, de l'olfacte (saquets), la vista i el moviment. També ofereix múltiples formes d'acció, des de la manipulació gruixuda a la catifa, fins a la composició, més detallada, del plafó.

Imatge 18: material previ a l'adaptació amb imants. *Font: elaboració pròpia*

5. Tancament final

"Cada família ha descobert tresors únics i diferents i cada retaule explica una història única. Igual que Joan Grau, avui vosaltres també heu mirat, imaginat i creat".

Suggerència: donat el cas que el retaule que es crea serà una obra efímera perquè es muntarà i desmuntarà els cops que calgui, es pot incloure al web del museu un apartat on les famílies puguin penjar les fotos de la seva creació. D'aquesta manera, queda un record de l'activitat i també motiva a altres famílies a l'hora d'assistir al museu per fer-la.

Annex 8. Pressupostos del material

Tabla_1

BOTIGA	PRODUCTE	# UNITAT	# PREU	SECCIÓ
Shein	30 Peces blocs fusta rectangular	1	3,82	Arquitectura fons
Temu	Segments de fusta irregular 200 gr	1	5,99	Arquitectura fons
Temu	Bases de fusta irregulars 200 gr	1	5,86	Arquitectura fons
Temu	5 tires de motllures de fusta (trena) 40 cm	1	3,49	Motllures arquitectura
Temu	4 peces motllures flor cenefa 16 cm	1	2,76	Motllures arquitectura
Shein	Tela de setí estampada 75x50	1	2,72	Teles i cortinatges
Shein	Rotllo de cinta vermella patró 6,4m	1	2,08	Teles i cortinantges
Temu	Tela estampada colors 28x28	1	2,67	Teles i cortinatges
Shein	Flors artificials colors terrosos 20 peces	1	2,44	Elements naturals/flors
	Pinyes			Elements naturals
	Escorça d'arbre			Elements naturals
	Plomes			Elements naturals
	Petxines			Elements naturals
	Palets de fusta			Elements naturals
	Saquets (amb volum)			Elements simbòlics
Shein	Paper envellit (pergamins)	1	1,7	Elements simbòlics
	Discos daurats (goma eva)			Elements simbòlics
Temu	Papers amb dissenys ornamentals	1	4,26	Elements simbòlics
	Personatges i animals			Figures humanes i animals
Temu	Imans rodons 2cm diàmetre 50 peces	2	3,72	Imans
			41,51	

Tabla_1

BOTIGA	PRODUCTE	PREU	SECCIÓ
Muy Mucho	Cistella rodona de vímet (3 u.)	29,97 €	Base panera
Shein	Tela de tul color beix daurat 160x300 1 u.	2,68 €	Base panera
Shein	Corona daurada (1 u.)	1,52 €	Panera
Shein	Bosses petites de lli (saquets) 10 unitats	2,38 €	Sacs olors
Shein	Set animals granja 12 peces (1 u.)	4,53 €	Panera
Shein	Columna daurada (mini) (1 u.)	1,36 €	Panera
Shein	Tela vellut color burdeos 50x50 1u.	1,83 €	Teles
Shein	Tela vellut color daurat 50x50 1u.	1,95 €	Teles
Shein	Tela brodada amb estrelles i lluna blau 50x130	2,04 €	Teles
Shein	Tela vellut color vermell 50x50 1 u	1,85 €	Teles
Shein	Joc d'àngels amb instruments 4 peces 1 u.	4,08 €	Panera
Shein	Marc de resina daurat patró flors 2 u.	1,98 €	Panera
Temu	Ampolles de plàstic dur 250 ml 6 unitats	6,14 €	Ampolles sensorials
Tedi	Cotó per emplenar (1 u.)	1,00 €	Sacs olors
Tedi	Cotó per emplenar (1 u.)	1,00 €	Sacs olors
Tedi	Cabdell material textil funky (1 u.)	1,00 €	Panera
Tedi	Cabdell material textil Selva (1 u.)	2,00 €	Panera
Tedi	Cabdell material textil Velvet Color (1 u.)	1,55 €	Panera
Tedi	Corda de cotó 3m (1 u.)	3,00 €	Panera
Tedi	Cistell de vímet (mini) (1 u.)	1,00 €	Panera
Tedi	Ocells (pack 2 figures) (1 u.)	1,55 €	Panera
Tedi	Galleda metàl·lica (mini) (1 u.)	1,00 €	Panera
Tedi	Corona llorer (plàstic) (1 u.)	2,55 €	Panera
	Pinyes	0,00 €	Panera
	Plomes	0,00 €	Panera
	Escorça d'arbre	0,00 €	Panera
	Clau	0,00 €	Panera
	Roses de plàstic	0,00 €	Panera
	Cotó	0,00 €	Panera
	Confeti daurat (1 u.)	0,00 €	Ampolla
	Pintura acrílica daurada (1 u.)	0,00 €	Ampolla
	Cops metàl·lics color daurat (1 u.)	0,00 €	Ampolla
	Joc de purpurines (1 u.)	0,00 €	Ampolla
		76,96 €	

Annex 9. Instruments d'observació i recollida de dades

INSTRUMENT	FINALITAT
Observació participant	Observar les interaccions i les dinàmiques familiars que s'estableixen entre infants i adults els moments i tipus de joc que sorgeixen, la manera com els infants fan servir els materials, així cm els moments d'observació del retaule i les connexions que emergeixen entre els objectes i l'obra.
Enregistrament fotogràfic	Documentar gràficament els moments més significatius de la proposta per poder il·lustrar les observacions i les futures interpretacions.
Quadern de notes de camp	Registrar anotacions ràpides de fets observats, situacions rellevants o reflexions sorgides durant la implementació, per tal de desenvolupar les idees posteriorment.
Conversació amb les famílies	Durant alguns moments sorgits a l'activitat, als inicis, tancaments o bé en les transicions, conversar amb les famílies per poder obtenir impressions espontànies i comentaris.
Preguntes obertes	Sèrie de preguntes per obtenir informació més aprofundida sobre com es reflecteixen els eixos vertebradors del TFG en la implementació de la proposta.
Qüestionari final	Valorar el grau de satisfacció de les famílies, l'adequació de la proposta, i el grau d'experiència prèvia de participació en activitats familiars a museus.

Taula 12: instruments d'observació i recollida de dades *Font: elaboració pòpia.*

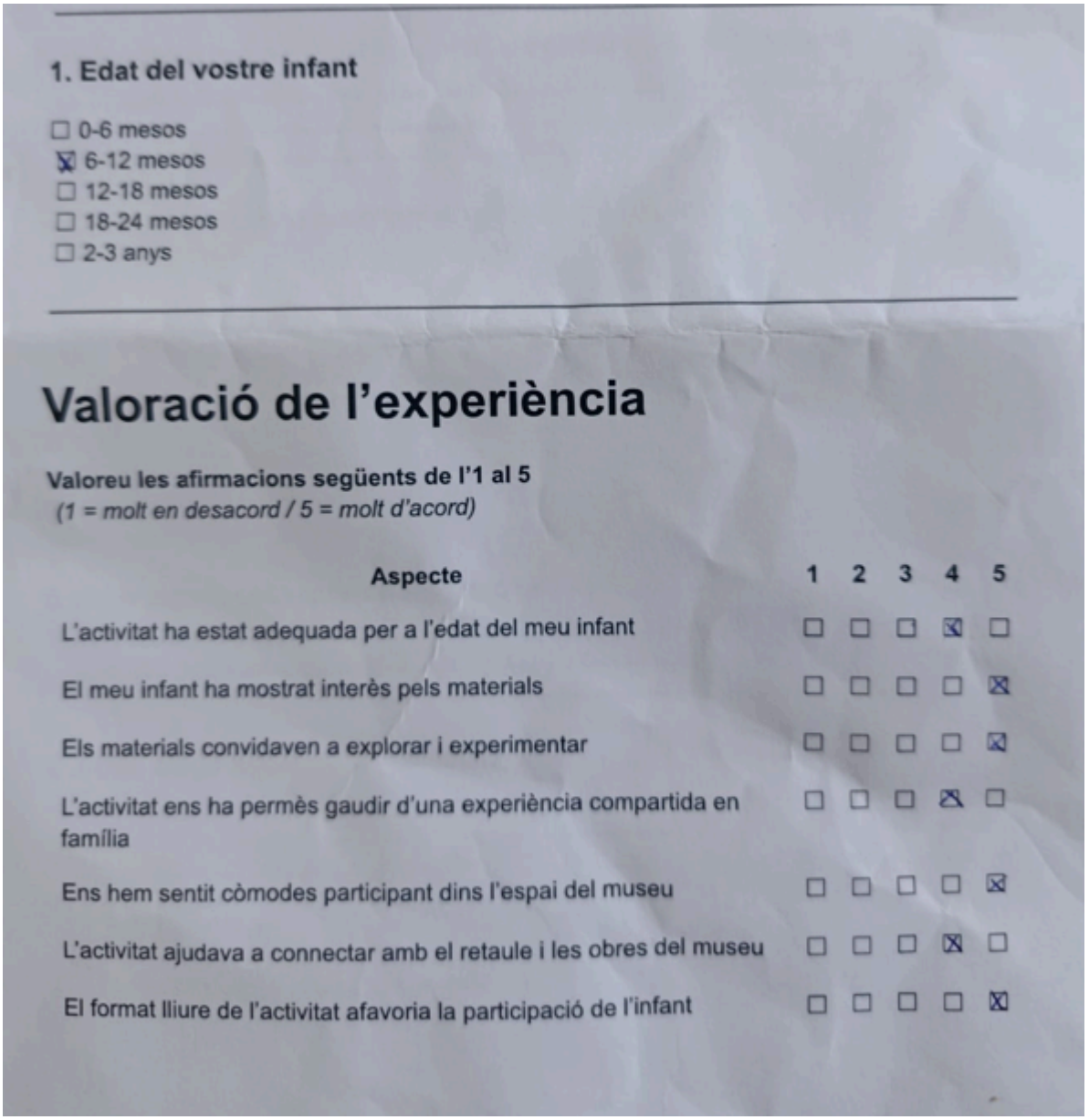
Annex 10. Selecció de preguntes obertes a les famílies

Connexió amb l'obra i els materials
➢ Penseu que els materials ajudaven a connectar amb el retaule? ➢ El vostre infant mirava el retaule durant l'activitat? ➢ Hi ha hagut algun element del retaule que hàgiu observat amb més atenció gràcies a l'activitat? ➢ Els materials han ajudat a fixar-se en les textures, formes o colors de l'obra?
Experiència familiar i joc compartit
➢ Com heu viscut l'activitat conjuntament amb el vostre infant? ➢ Durant l'activitat heu parlat o comentat coses entre vosaltres? ➢ Heu sentit que era una experiència compartida? En què? ➢ L'activitat ha generat moments de joc compartit?

➢ Us heu sentit còmodes participant activament dins l'espai del museu?
El museu com a espai per a la petita infància
➢ Abans d'avui havíeu visitat un museu amb el vostre infant? ➢ Creieu que un museu pot ser un espai adequat per a la petita infància? (0-3 anys) ➢ Us agradaria trobar més activitats per nadons a museus? ➢ Després de l'experiència, tornaríeu a participar en activitats similars?

Taula 13: Preguntes obertes a les famílies *Font: elaboració pòpia.*

Annex 11. Respostes del formulari a les famílies

1. Edat del vostre infant

☐ 0-6 mesos
☒ 6-12 mesos
☐ 12-18 mesos
☐ 18-24 mesos
☐ 2-3 anys

Valoració de l'experiència

Valoreu les afirmacions següents de l'1 al 5
(1 = molt en desacord / 5 = molt d'acord)

Aspecte	1	2	3	4	5
L'activitat ha estat adequada per a l'edat del meu infant	☐	☐	☐	☒	☐
El meu infant ha mostrat interès pels materials	☐	☐	☐	☐	☒
Els materials convidaven a explorar i experimentar	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ens ha permès gaudir d'una experiència compartida en família	☐	☐	☐	☒	☐
Ens hem sentit còmodes participant dins l'espai del museu	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ajudava a connectar amb el retaule i les obres del museu	☐	☐	☐	☒	☐
El format lliure de l'activitat afavoria la participació de l'infant	☐	☐	☐	☐	☒

El temps destinat a l'activitat ha estat adequat ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Tornaríem a participar en activitats similars al museu ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Preguntes obertes

1. Quin material o proposta ha despertat més interès al vostre infant?
les ampolles sensorials. tot i que li ha agradat jugar amb tot

2. Hi ha hagut algun moment especial o significatiu durant l'activitat?
El primer cop que ha vist les pauses

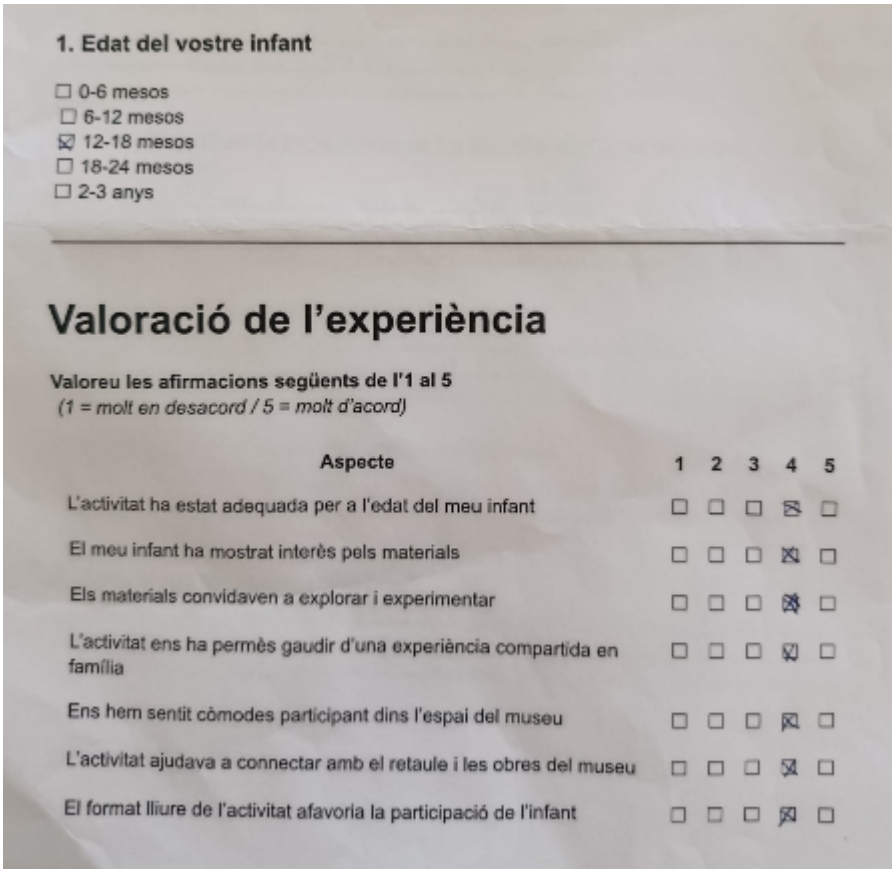
3. Creieu que aquesta experiència us ha ajudat a descobrir el museu d'una manera diferent?
Sí, d'una manera molt més propera i interactiva

4. Què és el que més us ha agradat de l'activitat?
Els materials de les pauses eren molt bonics i vistosos i han cridat molt l'atenció del meu fill

5. Hi ha alguna cosa que milloraríeu o canviaríeu?
La primera activitat ana, de la sagrada al meu fill és massa petit per entendre el funcionament dels sentits

6. Voleu afegir algun comentari final?
Ens ha agradat molt l'experiència.

Moltes gràcies per la vostra participació!

1. Edat del vostre infant

☐ 0-6 mesos
☐ 6-12 mesos
☒ 12-18 mesos
☐ 18-24 mesos
☐ 2-3 anys

Valoració de l'experiència

Valoreu les afirmacions següents de l'1 al 5
(1 = molt en desacord / 5 = molt d'acord)

Aspecte	1	2	3	4	5
L'activitat ha estat adequada per a l'edat del meu infant	☐	☐	☐	☒	☐
El meu infant ha mostrat interès pels materials	☐	☐	☐	☒	☐
Els materials convidaven a explorar i experimentar	☐	☐	☐	☒	☐
L'activitat ens ha permès gaudir d'una experiència compartida en família	☐	☐	☐	☒	☐
Ens hem sentit còmodes participant dins l'espai del museu	☐	☐	☐	☒	☐
L'activitat ajudava a connectar amb el retaule i les obres del museu	☐	☐	☐	☒	☐
El format lliure de l'activitat afavoria la participació de l'infant	☐	☐	☐	☒	☐

El temps destinat a l'activitat ha estat adequat ☐ ☐ ☐ ☑ ☐

Tornaríem a participar en activitats similars al museu ☐ ☐ ☐ ☑ ☐

Preguntes obertes

1. Quin material o proposta ha despertat més interès al vostre infant?

El petit és molt petit però també molt observador i les històries que li anava explicant li despertaven interès

2. Hi ha hagut algun moment especial o significatiu durant l'activitat?

Suposo que el seu fill ha sentit molt identificat amb els angelets i l'infant (per proximitat)

3. Creieu que aquesta experiència us ha ajudat a descobrir el museu d'una manera diferent?

totalment, els sentits dels infants treballen, ats a des de la vista fins al tacte, tacte, oïda (música sacra).

4. Què és el que més us ha agradat de l'activitat?

El que hem compartit i gaudit

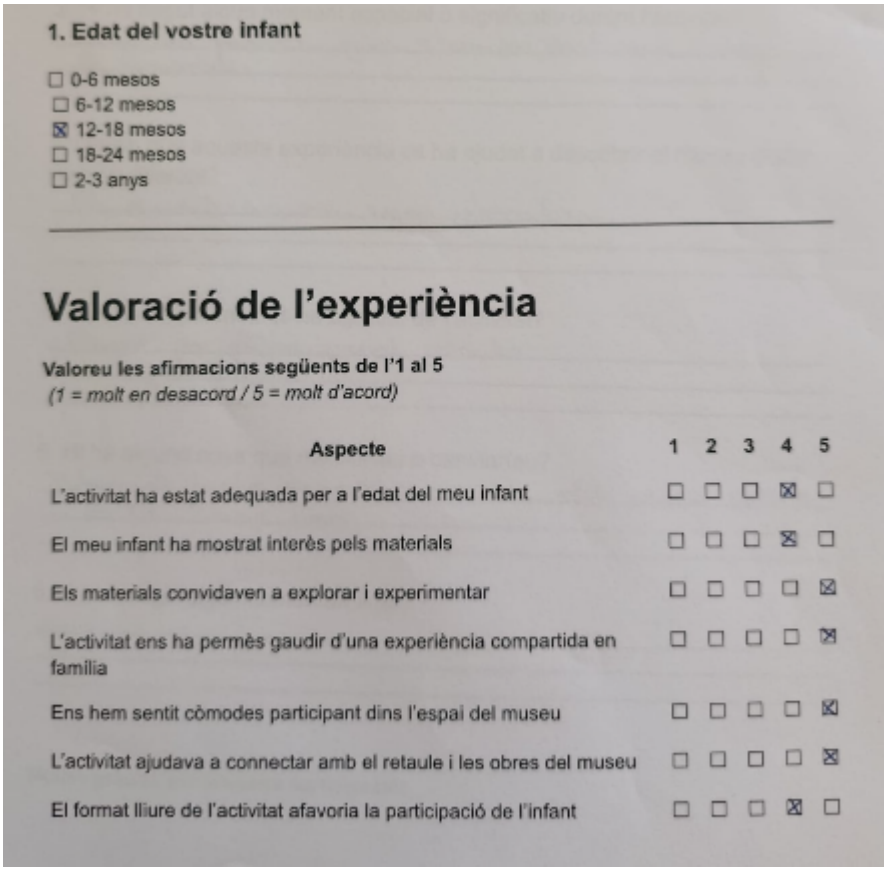
5. Hi ha alguna cosa que milloraríeu o canviaríeu?

Si l'infant fos una mica més gran... tot i que la durada de l'activitat ha estat molt adequada

6. Voleu afegir algun comentari final?

Tot i que l'activitat és inusual, estaria bé que l'art s'apropés als infants. Animo a fer-ne més.

Moltes gràcies per la vostra participació!

1. Edat del vostre infant

☐ 0-6 mesos
☐ 6-12 mesos
☒ 12-18 mesos
☐ 18-24 mesos
☐ 2-3 anys

Valoració de l'experiència

Valoreu les afirmacions següents de l'1 al 5
(1 = molt en desacord / 5 = molt d'acord)

Aspecte	1	2	3	4	5
L'activitat ha estat adequada per a l'edat del meu infant	☐	☐	☐	☒	☐
El meu infant ha mostrat interès pels materials	☐	☐	☐	☒	☐
Els materials convidaven a explorar i experimentar	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ens ha permès gaudir d'una experiència compartida en família	☐	☐	☐	☐	☒
Ens hem sentit còmodes participant dins l'espai del museu	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ajudava a connectar amb el retaule i les obres del museu	☐	☐	☐	☐	☒
El format lliure de l'activitat afavoria la participació de l'infant	☐	☐	☐	☒	☐

El temps destinat a l'activitat ha estat adequat ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Tornariem a participar en activitats similars al museu ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Preguntes obertes

1. Quin material o proposta ha despertat més interès al vostre infant?
Les ampolles sensorials

2. Hi ha hagut algun moment especial o significatiu durant l'activitat?
Amb les pomeres, quan s'han destapat i veien el contingut.

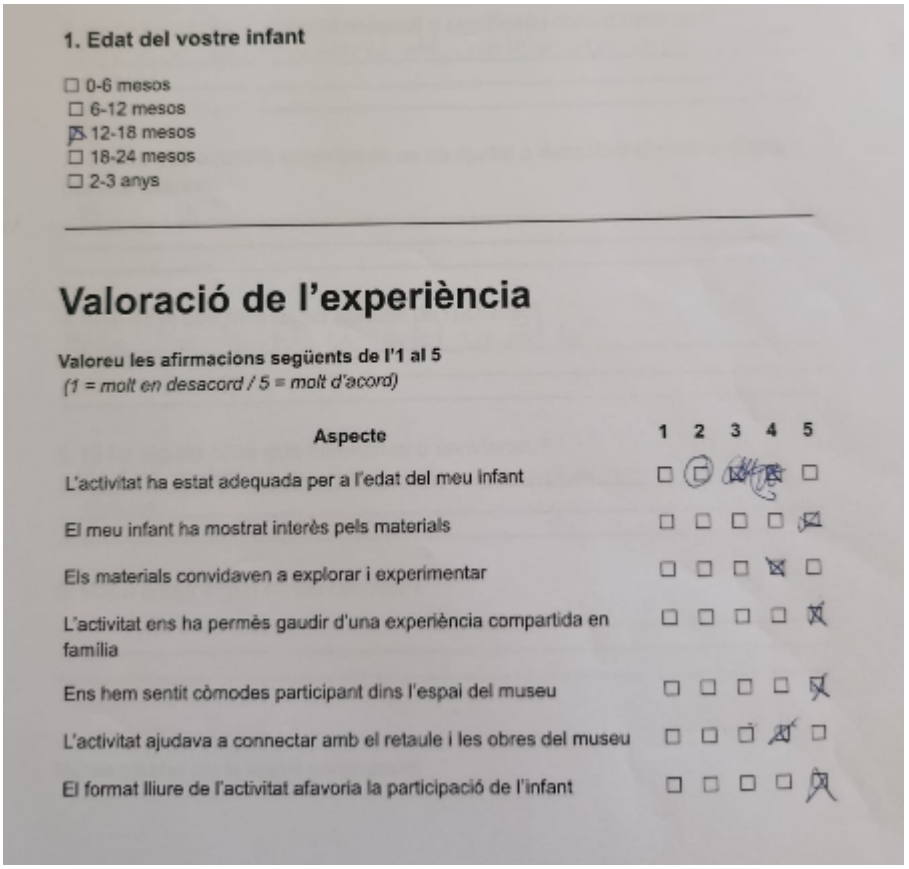
3. Creieu que aquesta experiència us ha ajudat a descobrir el museu d'una manera diferent?
Sí, d'una manera més interactiva

4. Què és el que més us ha agradat de l'activitat?
Poder fer el bes propi retaule

5. Hi ha alguna cosa que milloraríeu o canviaríeu?
Potser el nostre nen és una mica petit, seria millor a partir 2 anys i mig.

6. Voleu afegir algun comentari final?

Moltes gràcies per la vostra participació!

1. Edat del vostre infant

☐ 0-6 mesos
☐ 6-12 mesos
☒ 12-18 mesos
☐ 18-24 mesos
☐ 2-3 anys

Valoració de l'experiència

Valoreu les afirmacions següents de l'1 al 5
(1 = molt en desacord / 5 = molt d'acord)

Aspecte	1	2	3	4	5
L'activitat ha estat adequada per a l'edat del meu infant	☐	☐	☒	☒	☐
El meu infant ha mostrat interès pels materials	☐	☐	☐	☐	☒
Els materials convidaven a explorar i experimentar	☐	☐	☐	☒	☐
L'activitat ens ha permès gaudir d'una experiència compartida en família	☐	☐	☐	☐	☒
Ens hem sentit còmodes participant dins l'espai del museu	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ajudava a connectar amb el retaule i les obres del museu	☐	☐	☐	☒	☐
El format lliure de l'activitat afavoria la participació de l'infant	☐	☐	☐	☐	☒

El temps destinat a l'activitat ha estat adequat ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Tornaríem a participar en activitats similars al museu ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Preguntes obertes

1. Quin material o proposta ha despertat més interès al vostre infant?
Les que eren "reptiles" que es trobem al retaule.

2. Hi ha hagut algun moment especial o significatiu durant l'activitat?
Crec que la descoberta del mateix element en el retaule.

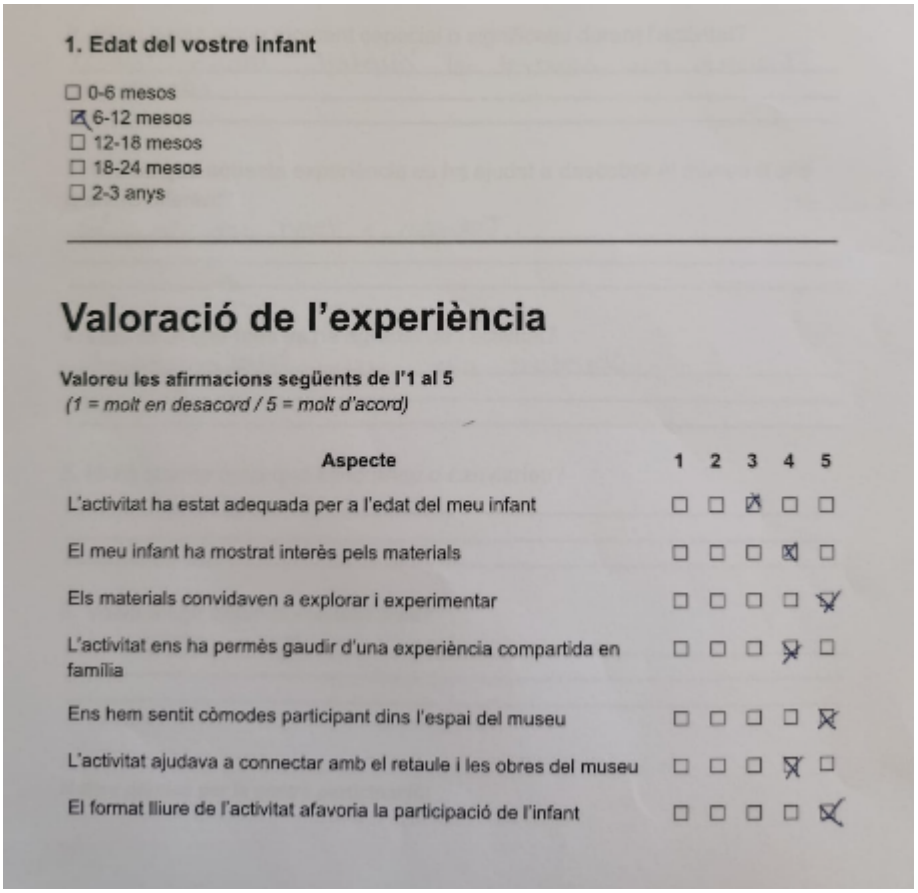
3. Creieu que aquesta experiència us ha ajudat a descobrir el museu d'una manera diferent?
Sí.

4. Què és el que més us ha agradat de l'activitat?
Tota l'activitat ha estat molt bé.

5. Hi ha alguna cosa que milloraríeu o canviaríeu?
L'edat potser hauríem de ser una mica més grans

6. Voleu afegir algun comentari final?

Moltes gràcies per la vostra participació!

1. Edat del vostre infant

- ☐ 0-6 mesos
- ☒ 6-12 mesos
- ☐ 12-18 mesos
- ☐ 18-24 mesos
- ☐ 2-3 anys

Valoració de l'experiència

Valoreu les afirmacions següents de l'1 al 5
(1 = molt en desacord / 5 = molt d'acord)

Aspecte	1	2	3	4	5
L'activitat ha estat adequada per a l'edat del meu infant	☐	☐	☒	☐	☐
El meu infant ha mostrat interès pels materials	☐	☐	☐	☒	☐
Els materials convidaven a explorar i experimentar	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ens ha permès gaudir d'una experiència compartida en família	☐	☐	☐	☒	☐
Ens hem sentit còmodes participant dins l'espai del museu	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ajudava a connectar amb el retaule i les obres del museu	☐	☐	☐	☒	☐
El format lliure de l'activitat afavoria la participació de l'infant	☐	☐	☐	☐	☒

El temps destinat a l'activitat ha estat adequat ☐ ☐ ☐ ☐ ☑

Tornaríem a participar en activitats similars al museu ☐ ☐ ☐ ☐ ☑

Preguntes obertes

1. Quin material o proposta ha despertat més interès al vostre infant?
la pantera activitat dels tresors

2. Hi ha hagut algun moment especial o significatiu durant l'activitat?
li ha cridat l'atenció les textures, els diferents materials.

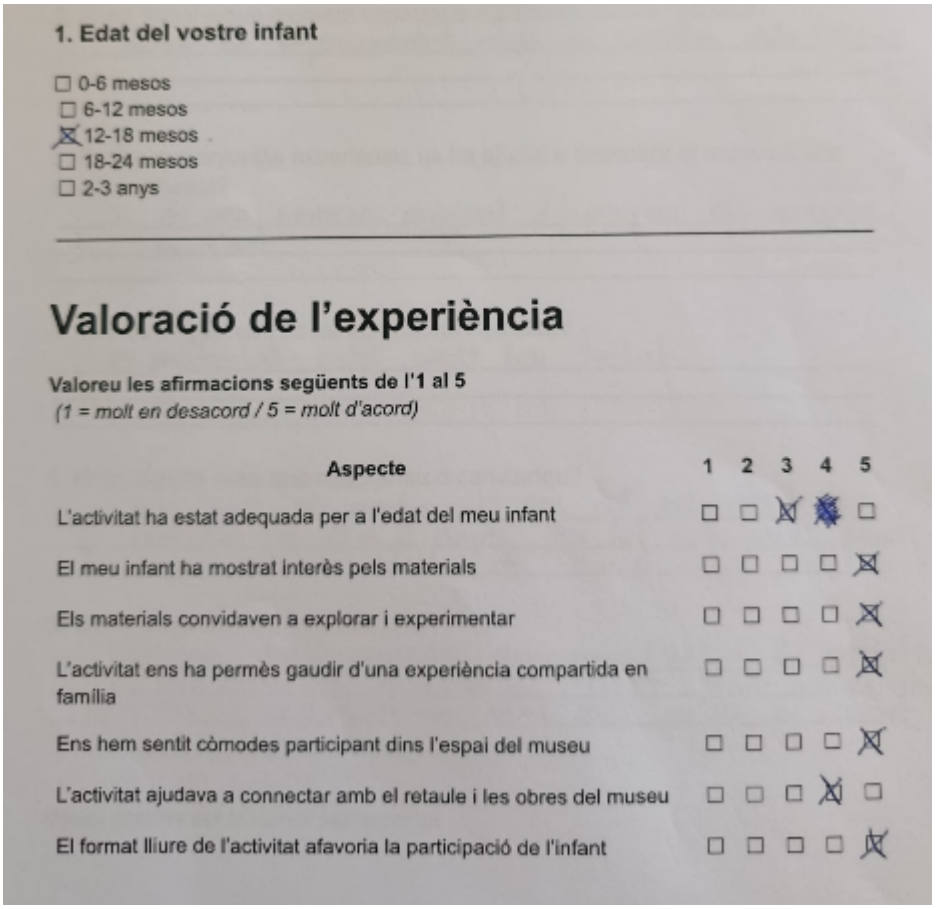
3. Creieu que aquesta experiència us ha ajudat a descobrir el museu d'una manera diferent?
Sí, al seu nivell i adaptat.

4. Què és el que més us ha agradat de l'activitat?
L'experimentació amb els materials.

5. Hi ha alguna cosa que milloraríeu o canviaríeu?
Res correcte.

6. Voleu afegir algun comentari final?
Ha estat molt bé!

Moltes gràcies per la vostra participació!

1. Edat del vostre infant

- ☐ 0-6 mesos
- ☐ 6-12 mesos
- ☒ 12-18 mesos
- ☐ 18-24 mesos
- ☐ 2-3 anys

Valoració de l'experiència

Valoreu les afirmacions següents de l'1 al 5
(1 = molt en desacord / 5 = molt d'acord)

Aspecte	1	2	3	4	5
L'activitat ha estat adequada per a l'edat del meu infant	☐	☐	☒	☒	☐
El meu infant ha mostrat interès pels materials	☐	☐	☐	☐	☒
Els materials convidaven a explorar i experimentar	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ens ha permès gaudir d'una experiència compartida en família	☐	☐	☐	☐	☒
Ens hem sentit còmodes participant dins l'espai del museu	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ajudava a connectar amb el retaule i les obres del museu	☐	☐	☐	☒	☐
El format lliure de l'activitat afavoria la participació de l'infant	☐	☐	☐	☐	☒

El temps destinat a l'activitat ha estat adequat ☐ ☐ ☐ ☒ ☐

Tornaríem a participar en activitats similars al museu ☐ ☐ ☐ ☒ ☐

Preguntes obertes

1. Quin material o proposta ha despertat més interès al vostre infant?
Les ampolles sensorials

2. Hi ha hagut algun moment especial o significatiu durant l'activitat?
Quan ha experimentat amb la cistella dels tresors

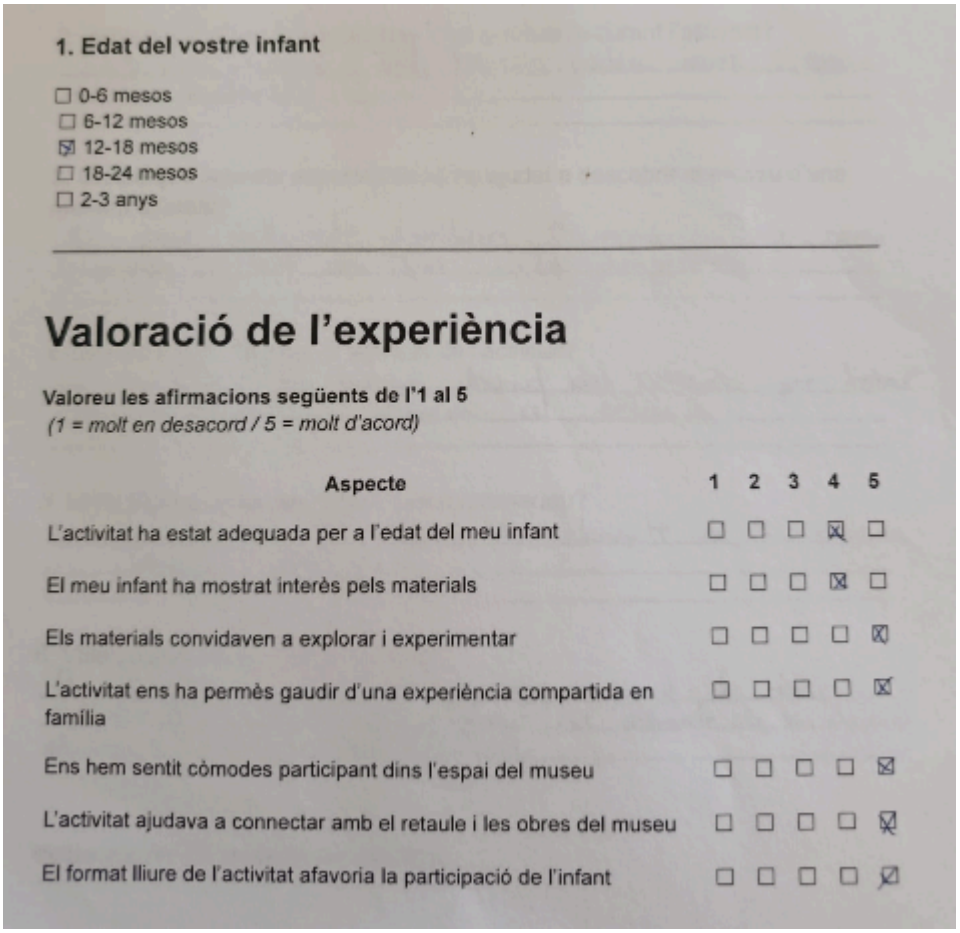
3. Creieu que aquesta experiència us ha ajudat a descobrir el museu d'una manera diferent?
Sí, és una manera original d'apropar els nens/es a l'art

4. Què és el que més us ha agradat de l'activitat?
El material està molt ben trobat.

5. Hi ha alguna cosa que milloraríeu o canviaríeu?
Crec que no acaba de ser del tot ideal per nens/es de 0 a 2 anys. Per tal com està plantejada crec que és ideal de 3 a 6 anys.

6. Voleu afegir algun comentari final?
Valoreu positivament apropar l'art i les activitats a museus a qualsevol edat. Però potser faltaria adaptar l'activitat per nens més petits o buscar altres museus/conceptes.

Moltes gràcies per la vostra participació!

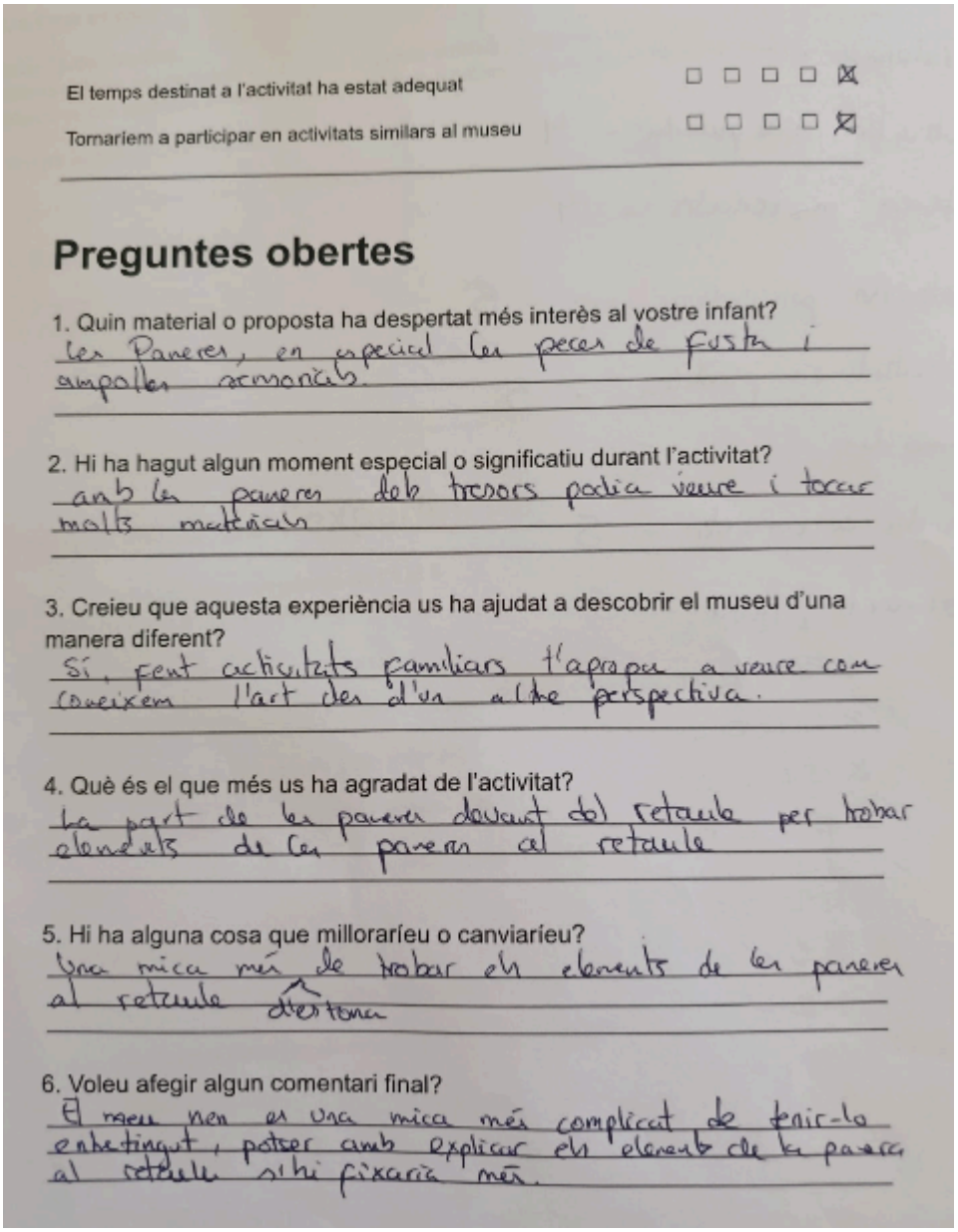
1. Edat del vostre infant

- ☐ 0-6 mesos
- ☐ 6-12 mesos
- ☒ 12-18 mesos
- ☐ 18-24 mesos
- ☐ 2-3 anys

Valoració de l'experiència

Valoreu les afirmacions següents de l'1 al 5
(1 = molt en desacord / 5 = molt d'acord)

Aspecte	1	2	3	4	5
L'activitat ha estat adequada per a l'edat del meu infant	☐	☐	☐	☒	☐
El meu infant ha mostrat interès pels materials	☐	☐	☐	☒	☐
Els materials convidaven a explorar i experimentar	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ens ha permès gaudir d'una experiència compartida en família	☐	☐	☐	☐	☒
Ens hem sentit còmodes participant dins l'espai del museu	☐	☐	☐	☐	☒
L'activitat ajudava a connectar amb el retaule i les obres del museu	☐	☐	☐	☐	☒
El format lliure de l'activitat afavoria la participació de l'infant	☐	☐	☐	☐	☒

El temps destinat a l'activitat ha estat adequat ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Tornariem a participar en activitats similars al museu ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

Preguntes obertes

1. Quin material o proposta ha despertat més interès al vostre infant?
les Paneres, en especial les peces de fusta i ampolles armonitzo.

2. Hi ha hagut algun moment especial o significatiu durant l'activitat?
amb les paneres deb tresors podia veure i tocar molts materials

3. Creieu que aquesta experiència us ha ajudat a descobrir el museu d'una manera diferent?
Sí, fent activitats familiars t'apropa a veure com coneixem l'art des d'un altre perspectiva.

4. Què és el que més us ha agradat de l'activitat?
la part de les paneres davant del retaule per trobar elements de les paneres al retaule

5. Hi ha alguna cosa que milloraríeu o canviaríeu?
Una mica més de trobar els elements de les paneres al retaule diferents

6. Voleu afegir algun comentari final?
El meu nen es una mica més complicat de fer-lo entretingut, potser amb explicar els elements de la panera al retaule si hi fixaria més.

Annex 12. Plantilles documents cessió de dades

Per a la gestió de la cessió de dades de caràcter personal, drets d'imatge i cessió d'entrevistes es van fer servir les plantilles facilitades pel Servei de Biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona:

- Plantilles per a la cessió de drets - Servei de Biblioteques - UAB Barcelona

Annex 13. Fotografies de les composicions pels infants i les famílies

Annex 14. Participació de les famílies

